

YAZARLARIN KALEMİNDEN
MAZLUMDER'İN
20 YILI

MAZLUMDER/GENEL MERKEZ

İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği

Mithatpařa Caddesi Nu:62/4 Kızılay/Ankara

Tel:90 (312) 418 10 46- Faks: 90 (312) 418 70 93

<http://www.mazlumder.org.tr>-E-Posta: info@mazlumder.org.tr

YAZARLARIN KALEMİNDEN
MAZLUMDER'İN
20 YILI

İÇİNDEKİLER

Başlarken.....	5
MAZLUMDER Tecrübesinin Öncülüğü Ve Özgünlüğü Üzerine.....	7
MAZLUMDER 20 Yaşında.....	11
İç Ve Dış Bakış Bileşkesinde MAZLUMDER.....	15
MAZLUMDER Onurumuzdur.....	21
MAZLUMDER, Akkise, Büyük Medya.....	23
Bir Döneme Tanıklığım.....	27
Diken Ve Balta.....	35
Emin Olarak Bilinmek.....	39
MAZLUMDER'in Kuruluşunun 20. Yılı Kutlu Olsun.....	43
Demokrasi İçin Birlikte Mücadele.....	49
İnsan Hakları Mücadelesinde Yeni Bir Bakış Ve Anlayış Zamanı!.....	53
Ben MAZLUMDER'e Güveniyorum.....	57
Müslüman Ahlâki, Sivil Toplum ve MAZLUMDER.....	61
Onurlu Bir Duruş Örneği: MAZLUMDER.....	63
Baskının Her Türüsüne Karşı Olmak.....	67
Bir MAZLUMDER Yetmez	71
Bir Çağdaş 'Hilf-Ul'fuzûl' Kurumu.....	73
MAZLUMDER İnsana Umut Aşılıyor.....	81
MAZLUMDER, Kadınlar Cephesi.....	83
Nûbihar	87
Yeni Bir İnsan Hakları Kavramsallığını İnşa Mecburiyeti ve MAZLUMDER.....	91
MAZLUMDER'in Fikir Babası Mehmet Pamak.....	97
MAZLUMDER: Mazlumların Yanında Bir Saçak.....	101

BAŞLARKEN...

Üstün BOL

MAZLUMDER Genel Sekreteri

Eşya'nın ömrü yaşı ile anılır, insan ise eseriyle kaimdir.

Yirminci yılını birlikte devirdiğimiz MAZLUMDER insan olanın, İslam olanın en güzel eserlerinden biridir.

Bundan yirmi yıl önce “Kim Olursa Olsun Zalime Karşı, Mazlumdan Yana” diyerek yola çıkan MAZLUMDER'liler, uzun ama zorlu yolculuklarını sürdürüyor.

Bizden öncekilerin çizdiği yolda, zaman zaman kendimizi yenileyerek ama her zaman ilkelerimizi koruyarak yolumuza devam ediyoruz.

Çok şükür zaman bizi hep haklı çıkardı.

Yirmi yıl önce söylediklerimizi bugün idrak edebilenler, bugün söylediklerimize yine muhalefet ediyor.

Olsun.

Yol varsa, yolcu da her zaman olacak.

Kimileri geç fark edecek bu yol'u ve karanlığa sitem edecek, kimileri de aydınlatacak yolları...

Bize yol açanlara müteşekkirimiz.

Ve dileriz ki yirmi yıl sonra da bugün açmaya çalıştığımız yol için teşekkür etsin birileri bize, kâfi.

Yirmi yıllık uzun tarih boyunca, kuruluşundan bugününe emeği geçen herkese minnettarız. Onlar olmasaydı, bizde olmazdık.

Bu kitap bu yürüyüş sırasında temas ettiğimiz insanlardan bazılarının MAZLUMDER'e ilişkin görüşlerinden oluşturuldu.

Onlara da teşekkür ederiz.

Yürüyüşümüz kadim geleneğimizle birlikte devam edecek...

MAZLUMDER TECRÜBESİNİN ÖNCÜLÜĞÜ ve ÖZGÜNLÜĞÜ ÜZERİNE

Ahmet Faruk ÜNSAL
MAZLUMDER Genel Başkanı

“Bu yazıyı doğru bilgi ve kadirşinaslık adına Şeyh Said, Said Nursi, İzzeddin Yıldırım, Necmeddin Erbakan ve isimleri zikredilemeyecek kadar çok olan diğer öncü şehitlerin aziz hatrasına vefa ve minnettarlık ile it-haf ediyoruz.”

1990’lı yılların başı, Türkiye’nin ve İslam Dünyası’nın en ilgi çekici insan hakları kurumunun kuruluşuna tekaddüm eden günlerdi. Türkiye’nin birçok yerinde geceler ve gündüzler boyu birbirinden habersiz yürüyen tartışmalar yatağını bulmuş ve vicdan sahibi milyonlar adına bir avuç vicdan sahibi, adı ve şiarı aynı heyecan ve düşünce mutabakatında olmuş olan bir ruha ceset giydirmeyi, herkes adına, herkesten önce, herkesin doğrusuna ne pahasına olursa olsun sahip çıkacak bir kararlılığı hukuki bir özneye dönüştürmeyi başarmışlardı.

28 Ocak 1991’de MAZLUMDER resmen kuruldu. Adı gibi, misyonunu harika bir şekilde açıl原因an “kim olursa olsun mazlumdan yana, zalime karşı” sloganı da anonimdi. Yani ortak medeniyet algısının yarattığı ortak vicdanın, ortak ürünü...

MAZLUMDER, tıpkı kurucularının aynı duyguları paylaşan kitle içinden

öncü rolüne sarılarak kendisini kurması gibi, içinden çıktığı kitlenin kolektif hassasiyetlerini sarsıcı bir hakikat dili ile ifade etmekte de hep öncü rolünü korudu. Burada öncü rolü, bir hakikati ilk defa söylemeyi değil belki uzun bir aradan sonra ilk kez açık bir dil ile ifade etmeyi anlatmaktadır. Böyle olduğu için, vefanın ve emeğe saygının gereği olarak çabalarımızı ortaya koyarken ortak tarihe, ortak emeğe ve ortak birikime atf yapmaktan imtinayı hakkaniyete aykırı bulduk. Bir konu hakkında kendi farkındalığımızın ışıltısına kapılıp geçmiştekilerin çabalarını görmezden gelerek sanki herkesin yeni farkındalığı imiş gibi değerlendirmeye yanılığımıza kapılmaktan kendimizi korumaya çalıştık. Ama öncülüğün kaçınılmaz kaderi olan zamanında anlayışamamanın yükünü bir süs gibi vakur bir eda ile taşıdık ve bunun minnetini kimseye ettirmeyecek kadar asalet sahibi olmaktan taviz vermedik. Ve, yalnız kalbinin sesini dinleyen ve yalnız kalbinin götürdüğü yere giden bir seyyahın macerasına tali olduk.

Kurulduğu günlerin en sıcak tartışması bugün de olduğu gibi Kürt sorunu üzerineydi. Taraflarca hadsiz uygulanan şiddetin ve dezenformasyonun kara bulutları, neler olduğunu anlamaya çalışan ve çatışmanın tarafı olmayan milyonlar üzerinde kesif bir sessizlik ve korku olarak çökmüşken, MAZLUMDER, ülke çapında İslami duyarlılığa sahip aydın ve düşünürlerin katılımıyla Kürt Konferansı düzenledi. O güne kadar cumhuriyetin “tek dil, tek millet” projesine karşı iç güveysinden hallice bir çözüm olarak ne olduğu somuta indirgenmemiş “ümmetçilik”i savunan İslami camia, ilk kez, adıyla, sanıyla bir sorunu konuşmuş ve çözüm önerilerini ete kemiğe büründürmüştü. Tahmin edileceği gibi bölücü ve Kürtçü damgası daha ilk yıl alınca vuruldu ve bir daha asla silinmedi. Bu gün İslami camia ve toplumun sair kesimleri Kürt sorunu hakkında bu kadar rahat konuşabiliyor ise, bu, merhum Şeyh Said gibi, veya kitaplarındaki Kürt, Kürdistan ve Kürtçe eğitim gibi somut projeleri daha sonra talebelerinin bir kısmınca gizlenmeye çalışılmış olan merhum Said Nursi gibi öncülerin çabalarının yanı sıra merhum İzzeddin Yıldırım’ın, merhum Erbakan’ın ve MAZLUMDER’in mütevazı katkıları sayesinde olmuştur. Daha üç sene önce MAZLUMDER Diyarbakır Şubesi’nce yürütülen, “İlköğretim okullarında okutulan ‘andımız’ kaldırılсын” kampanyası nedeniyle yöneticilerimiz hakkında suç duyuruları yapılırken bugün bakanlar düzeyinde konunun ele alınıyor olması da öncü rolümüzün sonuç almada ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

İnsanların doğuştan sahip oldukları ve vazgeçilemez ve devredilemez diye tanımlanan haklarına özellikle de “Anadilde Eğitim” hakkına vurgu yaptığımızda bizi gölge gibi takip eden bölücü damgasından yine kurtulamamıştık. Yaşam hakkının her şeyin üstünde ve öncesinde olduğunu söylediğimizde, yaşanan ölümleri bizden olanlar ve ötekiler diye sınıflandırmadığımızda, köy boşaltmalara, işkence ve kötü muameleyle isyan ettiğimizde, toplu mezarlara ve faili meçhullere karşı sesimizi yükselttiğimizde yalnız bırakıldık, ötekileştirilmeye çalışıldık, ama sözümüzden dönmedik. Geçmişin kötü hatıralarının üstesinden gelmenin kötülükle yüzleşmek ve hesabı kapatmaktan geçtiğine dair inancımız; bugün siyasi tarafların bir proje olarak lehte ve aleyhte pozisyon aldığı “Hakikat Komisyonları” konusundaki tavrımızı ve ısrarımızı, siyasi tartışmanın ötesinde ve öncesinde oluşmuş bir hakikat durumu olarak bir kez daha hatırlatmayı gerekli kılmaktadır. Bu tavrımızda da, tıpkı diğerlerinde olduğu gibi ısrarlı olduğumuzu, hakikat damgasından başka hiçbir damgayı önemsemeyen yüzümüze, 20 yıl sonra utanacaklar tarafından yeni damgalar vurulacağını bile bile sürdüreceğiz.

MAZLUMDER yıllar önce anadilde eğitimin ananın ak sütü gibi helal olduğunu ifade ettiğinde, köy boşaltmalara, faili meçhullere ve işkence vakalarına isyan ettiğinde, bizi yalnız bırakanlar ve hatta karşımızda duranların bugün gelmiş oldukları nokta elbette sevindiricidir. Bugün birilerinin daha rahat konuşuyor olmasında küçük de olsa payımız varsa bahtiyar oluruz. Ama biliriz ki atılmış bir adım, yürünmüş bir yol varsa bu başarı bizden öncekilerin bize çizdiği yol sayesinde. Öncülerimizin bize bıraktığı emaneti koruduğumuz, izlerini sürdüğümüz içindir.

Sadece Kürt meselesinde değil, sadece ülke coğrafyasında değil zulüm nerede varsa ve kim tarafından işleniyorsa ona karşı çıkmayı, sesimizi yükseltmeyi insanlığımızın, İslamlığımızın bir gereği olarak gördük. Bunu yaparken sırtımızı yaslayacağımız tabanımızdan başka hiçbir güç yoktu ve aramadık. Yaptığımız hiçbir çalışma için kimden gelmiş olursa olsun fon kullanmayacağımızı, dilimizi filtreletmeyeceğimizi söyledik. Gönüllülük esasıyla çalışmayı, insan hakları mücadelesini profesyonel bir iş kolu haline getirmemeyi ve memurlaşmaya fırsat vermeyeceğimizi her seferinde dile getirdik.

MAZLUMDER’i MAZLUMDER yapan sır da budur. Gönüllülüğü “Hilful fudul” çizgisiyle sürdürmek, tabanından ve kendi öz kaynaklarından

başka çare aramamak, yeryüzünün her yerini bir bütün ve emanet olarak algılamak, zaman zaman tabanının önünde yürümek ve kimi zaman tabanını takip etmek...

MAZLUMDER tıpkı Kürt sorununa yaklaşımında ve konuyu izah sadedinde kullandığı dilde olduğu gibi 20 yıl sonra anlaşılma pahasına da olsa öncü rolüne yakışan sorumluluk içinde hareket edecektir. Ortak tecrübe, irfan ve erdem hafızasının kuytularında gizli hakikatleri bir bir ortaya çıkarırken öncü olmanın yükünü bir süs gibi vakur bir eda ile taşıyacak ve bunun minnetini kimseye ettirmeyecektir.

MAZLUMDER 20 YAŞINDA

Abdurrahman DİLİPAK

Gazeteci/Yazar/MAZLUMDER Kurucu Üyesi

20 Yıl olmuş. Bir insan ömrü ortalama 60 yılsa üçte biri çocukluk ve gençlik, son 20 yılı yaşlılık. Ben ömrümün baharının son devresinde MAZLUMDER'le yeniden gençleştim... MAZLUMDER yokken de koşuyordum, ama MAZLUMDER kurulduktan sonra artık elimizde bir bayrak ve sırtımızda bir forma vardı ve aynı istikamete doğru koşanlarla birlikte omuz omuzaydık artık..

Tesbihin tanelerini bir araya getirmek için bir araya geldik.

Müslümanların bir takım talepleri ve eleştirileri vardı sisteme karşı. Batılılar demokrasi ve insan haklarından söz ediyorlardı... Kürt sorunu için arayışlar gündemdedi.

Müslümanların bu konuda söyleyecek bir sözleri olmalı idi.

Haksızlık kimden gelirse gelsin, kime yönelik olursa olsun, mazlumdan yana, zalime karşı olacaktık. Bir topluluğa olan öfkemiz, bizi onlar hakkında adaletsizliğe sevketmeyecekti. Haksızlıklar karşısında susanlar dilsiz şeytandı!

Madem böyle bir şey yapacaktık, bunun fıkı temelleri ne olmalı idi.

Hilfu'l Fudul ve Medine Sözleşmesi bizim için referans olabilir mi idi?

Batılı kavram ve kurumlarla mı konuşacaktık. Kendi inanç, tarih, kültür ve geleneğimizden başka referanslar bulabilecek mi idik?

Hikmet mü'minin yitik malıydı da, ağuyu altın tas içre de sunuyor olmazlar mı idi? Hem de balı da suç ortağı yaparak.

Özgürlük derken batılılarla aynı şeyi mi kastediyorduk..

Hem Kızılderilileri yok eden, kara derilileri köleleştiren, sarı ırkı sömüren bir halkın devam eden zulüm ve baskıları ortada iken onların bu konudaki samimiyetlerine inanabilir mi idik?

Batılılar "İnsan hakları" derken aslında bizim anladığımız anlamda bir HAK'dan söz etmiyorlardı. Biz Allah'a ait olan bir ölçüden söz ederken, onlar daha seküler bir şeyden, insani sağ duyudan söz ediyorlardı.. Ne kaynağımız, ne yöntemimiz, ne de gayemiz aynı değildi aslında..

Onlar için insan hakları Kesbi idi. Biz Vehbi olduğundan söz ediyorduk. Onlar doğuştan devredilemeyen bir takım değerlerden söz ederken bile, bir kutsallıktan söz etmiyorlardı.. Onun için de, onlar açısından bir takım ahlaki sapkınlıklar (Cinsel sapma ve uyuşturucu) bile özgürlük sorunu idi.

İşimiz zordu. Bir yandan işin teorisini oluşturmamız gerekiyordu, öte yandan acil çözüm bekleyen konular vardı.. Bu süreç hala devam ediyor.

Aslında bizim başarmamız gereken iş, İslam ülkeleri için de bir model oluşturacak. Belki onun için özellikle İran ve Mısır ile birlikte bir şeyler yapmamız gerekiyor. Bu işin içine Balkanlar, Kafkaslar, ABD, Avrupa, Rusya, Çin, Hindistan ve Uzak Doğu'yu, Afrika'yı da bu işin içine katarak, yeni uluslar arası bir konfederasyon oluşturmamız gerekiyor..

Biz kendi alameti farikamızı, yani ayırt edici özelliklerimizi ortaya koymamız gerek..

Unutmamak gerekir ki, biz alemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin ümmetiyiz. Allah (cc) bizim ellerimizle zalimleri cezalandırmak ve mazlumlara yardım etmek ister.. Hiçbir Müslüman dünyada olup biten şeyleri, görmezden, duymazdan, bilmezden gelme hakkına sahip değildir.. Sonuçta bu dünyada yaptıklarımız ve yapmamız gere-

kirken yapmadıklarımızla ya kendi cennetimize sırtımızda tuğla, ya da kendi cehennemimize kendi sırtımızda odun taşıyor olacağız.

Bizim farzı kifaye sorumluluklarımız var. Biz hakkın gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, haykıran sesi olmamız gerekiyor..

Bütün insanlığın hayrına olmayan bir çözüm bizim çözümümüz olmamalı..

Biz Müslümanlarız. **İslam** “slm” kökünden “**barışa giden yol**” demektir.. **Allah** (cc)’ın bir diğer adı da **Selam**, yani **barıştır**.. **Allah** bizim aklımızla vicdanımızı barıştırmamızı ister. Daha doğrusu fitratımızla barışmamızı ister. Bunu başarırsan insan insanla, insan tabiatla barışacaktır. Bu **üç** barış bizi **Allah**’la barıştıracaktır. Bizim gayemiz, sonuçta yaratılış gayesiyle uyumlu yaşamak ve ilahi rızayı elde etmektir..

Allah cahil ve **zalim** bir topluluğa kurtuluş nasib etmeyeceği için biz insanları cehaletten kurtulmaya ve zulümden vazgeçmeye çağırmamız gerekiyor. İnsanlardan bazılarının bazılarına **ilahlık** ve **Rablik** taslamalarına karşı çıkmamız gerekiyor. Birbirimizi **terbiye etmek** ve birbirimizin üzerine **hüküm koyma** yetkimiz yok. İmana girişte “**Lailahe**” vurgusu önemli. **MAZLUMDER** aslında bu sorumlulukların **tebliğ** ve **ifası** konusunda bir **farzı kifaye** sorumluluğu ile ilgili bir örgüt olduğunu düşünüyorum.

Biz tarihin yaşayan tanıklarıyız. Biz yaşarken Sovyetler dağıldı, biz yaşarken kuruldu AB. Biz yaşarken internet icad oldu, biz yaşarken **GENOM**’u tanıdık. Biz yaşarken uzayın derinliklerine yolculuk başladı, biz yaşarken **CERN**’de atomun parçacıklarını tanımaya başladık. Hava, su, toprak biz yaşarken kirletildi. Biz yaşarken soğuk savaş bitti ve yeni bir dünya savaşının ilk işaretlerini görmeye başladık. Biz yaşarken Medeniyetlerarası çatışmadan söz ederken ikiz kuleler vuruldu, biz yaşarken tarihin sonunun Kapitalizmin sonu olduğunu gördük. Biz yaşarken Bağdat düştü, Afganistan işgal edildi, Somali vuruldu. Ve biz yaşarken Arap baharından sonra Newyork sokaklarında Kapitalizmin kalbi Wallstreet de, Brodway’de, Amerikan halkının yüzde biri Amerikanın zenginliğinin %80’ine sahip olurken, halkın %99’unun servetin geri kalanına sahip olmasına karşı yükselen öfkeli sesler gökdelenlerin duvarlarında yankılanmaya başladı.

Biz ilk 20 yılda çıraklık dönemimizi tamamladık. Hala teorik tartışmalarımız sürse de, şimdi, zaten evrensel bir değer olan İnsan Haklarını, katılımcı, çoğulcu, şeffaf bir hukuk devleti, adalet, barış ve özgürlük taleplerini, diğer kardeş ülke ve halklarla ortak dillendirmek için yüzümüzü doğu-batı, kuzey ve güneye dönmemiz gerekiyor.. İnsan Hakları mücadelesinin bir vakıfla desteklenmesi, federasyon ve konfederasyonlara ve uluslararası birliklere dönüşmesi gerekiyor..

Özellikle de Arap baharının diğer Arap ülkeleri ve İslam ülkelerine, hatta diğer ülkelere doğru yayılma istidadı gösterdiği bir zamanda, bu ülkeler ve halklar için model oluşturacak, örneklik ve önderlik yapacak yeni fikirlere ve oluşumlara ihtiyaç var. Bu anlamda bu 20 yıllık tecrübe ve birikim, önemli bir miras oluşturmaktadır..

Bu miras sivil bir mirastır. Bu mirasın, dünya gerçekleri ve diğer halkların tarih ve tecrübelerinden yararlanmaktan öte, manevi değerler, fitrat ve ahlaki değerler filitresinden geçirilerek sahip çıkmamız gereken kavram ve kurumları ile kendi inanç ve tarihimizden damıtılmış olması önemlidir. Tek başına siyasi ve ideolojik bir çerçeve ya da ekonomik anlamda refaha odaklanmış bir özgürlük arayışı bizi başka vadilere savuracaktır. Adalet olmadan barış, barış olmadan özgürlük sağlanamaz.

Yeni bir dünya kuruluyor... Zor bir zamanda yaşıyoruz. Ailenin dağıldığı, bireyciliğin toplumsal planda atomizasyona sebep olduğu, insanların ahlaki değerlerden uzaklaşarak hedonist, çıkarıcı bir kişiliğe büründüğü bir zamanda bu konu her zamankinden daha fazla önem taşımaktadır.

Beş kişilik bir ailede bir kişi cinsel sapkınlık içinde ise ve bir kişi en az bir kez intihara teşebbüs etmişse, bir kişi ileri derecede alkolik ya da uyuşturucu kullanıyor ve bir kişi psikolojik destek almadan kendi hayatını yönetecek durumda değilse ve bir kişi, psikolojik ve fiziki etkileri devam eden en az bir kere aşırı şiddete maruz kalmışsa, o toplumdan ne bekleyebilirsiniz... Dünyaya insan hakları, barış ve demokrasi dersi veren batının durumu buysa o zaman bize düşen görev daha önemlidir diye düşünüyorum..

Biz bunun için var olmaya devam etmeliyiz, hem de büyüyerek. İki günümüzü birbirine eş kılmadan. Hiç kimse dünyada olup bitenleri duymazdan, bilmezden, görmezden gelme hakkına sahip değildir...

Selam ve dua ile...

İÇ VE DIŞ BAKIŞ BİLEŞKESİNDE MAZLUMDER

Ahmet MERCAN

Şair/Yazar

İnsanın yapısında menfaatini koruma içgüdüğü mevcuttur. Kendi menfaatine olan düşkünlüğü aşırıya kaçtığında, insanı bencil bir yapıda, çevresine karşı olumsuz bir tutum içinde bırakır. Menfaat tutkusu, dışa dönük tutumuyla, bir iktidar oluşturmayı kaçınılmaz kılar. İktidar yakından uzağa, küçükten büyüğe doğru dinamik süreç olarak işler. İnsanın iktidar arzusu, kabile yapısından şehir devletlerine bir süreç içinde gelişime durdu. Nihayetinde devlet bütün bu iktidar mücadelelerinde hakim ve hakem pozisyonunda adaleti sağlamak, zayıfı korumak, düzeni sağlıklı sürdürmek adına, bir ihtiyaç olarak doğal süreçte oluşmuşsa da, kendinin tarafsız olmadığı zamanlar çok az olmuştur. Günümüz dünyasına, modern ulus devlet, homojenleştirici, tek tipci yapısıyla, toplum mühendisliğiyle insanı nesne/malzeme derekesine indirmiştir.

Modern devletin bizatihi varlığı, doğal sonuç değil, bir icattır. Despotik yapıyla modern devlet, bürokrasi sayesinde halkla arasını yalıtkan hale getirerek, kendini aşkın varlık konumuna taşıdı. Bu durum devletle - insan arasındaki ilişkiyi sağlıksız hale getirdi. İnsan, her türlü donanıma sahip devlet karşısında korumasız kaldı.

Sivil toplum kuruluşları bu gerilimin ürünü olarak, ihtiyaçtan ortaya çık-

ti. Türkiye Cumhuriyeti, faşizmin dünyada meşru değer gördüğü yıllarda kuruldu. Modern devlete ait korumacı, toplum mühendisliği açısından bütün özellikleri taşıyarak kuruldu. Kemalizm, “dünyada dost yoktur; kendi halkın dahil,” anlayışını esas alarak temellerini attı.

Kurucu irade, halkı bir kaç defa kuşatan çemberlerle daraltarak, insana ne düşüneceğini, nasıl düşüneceğini dayatan mecburi yön tayin etti. Anayasa bu anlayışla dikte ettirildi, yargı, vatandaş - devlet ilişkisinde baştan pozisyon sahibi durumundaydı. Demokrasiyi izah eden tutum, “açık oy gizli tasnif” uygulamasıdır. Bütün bunların yanında, istedikleri zaman durumdan vazife çıkarma “hakları” olan silahlı bürokratları hesaba katarsak, devlet – birey ilişkisinin anatomisi tamamlanmış olur. Çizilen bu tabloda, Kemalizm ideolojisi dışına çıkan her fikir ve tavır cezaya çaptırıldı.

Periyodik ihtilallerin 12 Eylül’ün iki eylülünün sonrasında gelişen İslami duyarlılık büyük ilgi görünce, o da, farklı her fikir gibi baskılara maruz kaldı. Doksanlı yıllara gelindiğinde mahkûmiyetler, işkenceler karşısında pratikten kaynaklanan ihtiyaç, bir insan hakları kuruluşu olarak, MAZLUMDER’in kurulmasına vesile oldu.

Kuruluş pratik bir ihtiyaçtan kaynaklanmasına rağmen, kuruluş felsefesi bin dört yüz küsur yıllık geçmişe dayanıyordu. Hz, Muhammed’e daha peygamberlik gelmeden üye olduğu ve peygamberlik döneminde de onayladığı Hilful Fudul yapılanması, güçlü felsefi yapısıyla özgüven veriyordu.

“Kim olursa olsun zalime karşı; kim olursa olsun mazlumdan yana” perspektifiyle, MAZLUMDER fiil eksenli bir bakış tarzıyla; bütün insanlığa hitap eden bir konum aldı. MAZLUMDER’İN bu duruşu, insan hakları mücadelesine sahici ve sağlıklı bir bakış açısı getirdi. Ortaya koymuş olduğu anlayış, aslında ne yapacağını ve nasıl yapacağını izah eder mahiyettedir. Sorunlarla yüzleştikçe, her duraklama anında kurucu anlayış, MAZLUMDER’in önünü açtı. Ayrıca tarihi referansındaki Peygamber övgüsü, camia tarafından hızla içselleştirilmesini sağladı. Kurulduğu yıllara bakıldığında, cemaatçi yapıların, bugüne oranla daha katı sınırlara sahip olduğu görülür. Buna rağmen MAZLUMDER’in, istisnalar hariç, hemen her cemaat tarafından sahiplenilmesi, hem tarihi referansının güçlü oluşu, hem de karşıladığı ihtiyaç açısından değerlendirilebilir.

Kemalizmin en sert tezahür ettiği, son dönem olarak, doksanlı yıllarda MAZLUMDER, mazlumları savunurken, kendini de savunmak durumunda kaldı. Atılan iftiralara, yapılan baskılara karşı verilen mücadele, insan hakları tarihi açısından incelemeye değerdir. Halkın gözünde itibarsızlaştırmak adına, dünyanın çeşitli örgütleriyle irtibat kurmalar, üyeleri hakkında asılsız iddialar oluşturmalar, dönemin basını açısından da ibretle incelemeye değerdir. MAZLUMDER bütün bu suçlamaların tek tek üstüne gitti. Pek çoğundan tazminat kazandı. Hiçbirinden mahkûmiyet almadı. Kendi yolunu kendi açarak mücadelesini sürdürdü.

Özellikle, şehrin imkân ve potansiyeli açısından İstanbul Şube, kurumsal yapılanması ve küresel ölçekte izleme ve etkileme ile örnek çalışmalara öncülük etti.

İnsan hakları mücadelesi günümüz dünyasına elzem bir ihtiyaçtır.

Problemlerin gittikçe daha rafine, ambalajların daha estetik olduğu düşünülürse, insan hakları mücadelesinin daha kapsamlı ve iletken olmasının önemi ortaya çıkar.

Güvensiz ve alabildiğine silahlı bir dünyada insan hakları dahi, ihlaller için malzeme yapılabilmektedir. Bu durum, her erdemli insanın aktivist olmasını gerekli kılıyor. İletişimin hızlı, bir o kadar da kirli oluşu, siyasetin görünenden öte işlerliğine işaret ediyor.

Küresel ölçekte yaşanan haksızlıklara karşı koymanın yolu, yine aynı ölçekte yapılanma ve aynı erdemli duruşu gösteren kurum ve aktivistlerle bir etki alanı oluşturmaktan geçiyor. Öylesine çelişkiler ve akıl karmaşası oluşturuluyor ki, toplu bir insan hakları mücadelesi akim kalıyor.

İnsan hakları genelde, savaşlara, işgallere, yanlış yasalara, yasalara rağmen oluşan fiili durumlara karşı yapılırken, yeni bir kalem olarak, "insan hakkı" olarak ortaya atılan, varlığın doğasını" sarsan kimi durumları da içeriyor. Ortaya çıkan bu yeni aşama, insan hakları mücadelesinde bir kırılma noktasıdır.

MAZLUMDER, zulmü - zalimi, mazlumu tespit ederken İlahi Tabii Hukukun çok yönlü mutabakatı ile insanı merkeze alan bileşkeden hareket ediyor. Söz konusu bileşke, dünyaya gelen her insanın onurunu, bedensel varlığını bütüncül olarak korumayı öngörür. Kâinatın merkezine, en kıymetli varlık olarak insanı koyan bu yaklaşımda, akıl / düşünce - fi-

kir, beden, mülk yanında, nesil güvenliği olarak cinselliğin doğasının korunması da yer alır.

seküler anlayışın insan hakları yaklaşımı, tıp ahlakını dönüştürerek, verili bir değer olan cinselliği "tercih"e dayalı bir seçenek bahsine dönüştürdü. Cinsiyetin seçime endekslenmesi; özgürlük bahsi olarak insan hakları metinlerine eklenmesi, insan haklarının da, yeri geldiğinde, ihlallerin sebebi olacağını göstermektedir.

Modern ulus devlet, gelişen uluslararası sermayeyi rahatsız eder duruma gelince, küresel söylemin arzusu doğrultusunda uluslararası hukuk değiştiriliyor. Yeni konseptte, eskiden olduğu gibi ülkelerde yaşanan ayaklanmalar, çatışmalar o ülkenin iç meselesi olmaktan çıkartıldı. Bundan böyle alınan kararla Birleşmiş Milletler kararı ile, o ülkeye müdahale mümkün hale geliyor. Burada Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde beş ülkenin, gayri adil veto hakkı gözden uzak tutulmamalı. Bu durumun bir başka ifadesi, uluslararası sermaye silahın gölgesinde, dünyanın stratejik bölgelerinde arzi endam edecek. Arap baharı diye adlandırılan, yumuşak dönüştürücü güç uygulamaları ile müdahale edilecek coğrafyaların nereler olacağı açıkça görülmektedir.

Dünyadaki bu değişimin, insan hakları açısından bakınca, bir gelişme olduğu söylenemez. Yeni konseptte, insan hakları ihlal hanesinin kimliği zenginleşeceğe benziyor. Devletler yanında, uluslararası şirketler, stratejik bilgi üreten kuruluşlar, insan hakları ihlallerinin aktörleri haline geleceği gözüküyor.

Değişimi takip eden ve ona göre gelişmesini sürdüren MAZLUMDER de yapılanmasını yeni şartlara göre geliştirmesi ve küresel ölçekte etkin bir takiple, sadece ihlallere tepki gösterip, raporlar düzenlemekle yetinmemeli.

İkileme düşmemiş, rüştünü ispat etmiş kurum ve kuruluşlarla ortak tavır geliştirmenin öncülüğünü üstlenmeli.

Yaşadığımız dünya gittikçe daha karışık ve daha güvensiz hale geliyor. İletişim, doğruları sarsan bir kirliliği üretme misyonu ile kullanılıyor. Ve gittikçe, insanın varlığını savunmak daha zor ve yalnızlaştırılan bir süreç dönüşüyor.

MAZLUMDER, taşıdığı misyonun önemini bir an hatırdan çıkarmadan,

İslam dünyasının öncü kurumu olduğunu, dünyada raporlarıyla, olaylara soğukkanlı, objektif çaba ile yaklaşımı dolayısıyla, sözü dikkate alınan kredibilitesi yüksek bir adres olduğunu unutmamalıdır.

İnsan ve devlet arasında süregelen ihlaller üzerinden, ihtiyacı hissedilen haklar mücadelesi, bundan böyle farklı adresleri hesaba katan bir yapıyı zaruri kılacak.

Hak'tan yana olmak; mazlumdan yana, zalime karşı pozisyon almanın ilkesel değeri, insan var oldukça sürecek. MAZLUMDER'in perspektifi bütün bu gelişmeleri kucaklayacak genişliği içermektedir.

Haksızlıklara karşı yargı yolu, süre isteyen ve pahallı bir yol olduğundan, insan hakları mücadelesi, hakim pozisyonu, kamu oyunu olaya dahil etmesiyle bütün sorunlarda ön açıcı bir işleve sahiptir.

Şahitliğin hak adına, dinamik reaksiyonu olan vicdana, dünyanın her zamankinden daha çok ihtiyacı var.

MAZLUMDER ONURUMUZDUR

Ahmet VAROL

Yazar

İnsan hakları konusunda en mükemmel örneği ve hukuk anlayışını ortaya koyan nizam İslâm nizamıdır. Çünkü İslâm, insanın doğuştan birtakım haklara sahip olduğunu ve bu haklarda kimsenin diğerinden üstün olmadığını kabul eder. Bunlar daha sonra hukuk sistemlerinde yerine göre fitrî haklar, yerine göre doğuştan sahip olunan haklar ve yerine göre de insan hakları kategorisi içinde ele alınmıştır. Ancak beşeri hukuk bütün bu hakların çerçevesini çizme konusunda henüz ideal noktaya gelemediği gibi uygulamada da çok geridir. Ondan dolayı insan hakları konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

Ben şahsen insan hakları alanında sorumlu veya müdahil konumundaki kişi ve kurumları dört kategoriye ayırıyorum: İhlal edenler, ihmal edenler, istismar edenler ve ihlasla sahip çıkanlar. Samimiyetle ve gayretle hukuku arayanlar ise sadece son kategoriye girenlerdir. MAZLUMDER'in Allah'ın izniyle bunların içinde dördüncü kategoriye girdiğini, bu yüzden gerçekten övgüye değer, örnek çalışmalar ortaya koyduğunu rahatça söyleyebiliriz.

İnsan haklarına sahip çıkma ve ihmallerin önüne geçme amacıyla kurulan kuruluşlar yükümlülük taşıyan değil müdahil kuruluşlar konumun-

dadır. Bunların hepsi üstlendikleri görevde samimi ve ihlaslı davranmadıklarından çoğu zaman toplumdaki konumlarını istismar ediyorlar. O yüzden yerine göre etkileyici faaliyetler yapsalar da âdil ve tarafsız olamıyor; bazı haksızlıklara müdahale etmekten, bu haksızlıkların arka planını açığa çıkarmak için gayret sarf etmekten kaçınıyorlar. Bu gibi kuruluşların bazılarının hâkim güçlerle ilişkilerinin olması onların ayaklarına basmamaya özen göstermeleri gibi bir sonuç da doğuruyor. MAZLUMDER'in yirmi yıllık geçmişinde bu yönden alınmış ak olması hâkim güçlerle menfaat ilişkisine girmekten kaçınarak yüklendiği sorumluluğu yerine getirme konusundaki samimiyetini muhafaza etmesinin bir sonucudur. Bu yönden MAZLUMDER, insanın fitraten sahip olduğu haklara yönelik ihlallerin önüne geçme prensibinden taviz vermemek için güçlünün değil haklının yanında durmaya özen göstermiştir. Bu yönüyle bir hilfu'l-fudul örneğini yirminci yüzyıla taşımış olduğunu söylememiz mümkündür.

Zalime karşı ve haklının yanında durmak tüm peygamberlerin ortak özelliğidir. Böyle bir duruşun bazen ağır bedeli de olabilir. Ama elinin zulüm ve haksızlığa bulaşmaması, tam aksine adaletin ve hukukun hâkim kılınması için başını dik tutma gibi bir şerefe sahip olmanın farklılığını da elde edersin.

MAZLUMDER, aynı zamanda İslâmî camianın, insanın fitraten sahip olduğu hakların savunulması amacına yönelik örgütlü ve düzenli faaliyetleri kısmen ihmal ettiği bir dönemde bu camiayı temsilen ortaya çıkmak suretiyle önemli bir açığı kapatarak işe başlamış ve çalışma alanını hızla genişleterek sesini duyurma başarısını göstermiştir. Geçen yirmi yıl içinde sadece ihlal raporları hazırlamakla yetinmeyerek insan hakları alanında çok farklı etkinliklere imza atmak suretiyle mazlumların elinden tutmanın güzel örneklerini sergilemeyi başarmıştır.

Temennimiz MAZLUMDER'in zulme karşı ve mazlumun yanında duruşunu kararlı bir şekilde sürdürürken, hakkın ve adaletin yanında olanların da onun çalışmalarına destek vermek suretiyle bu kurumun bileğini güçlü hissederek yoluna devam etmesine yardımcı olmalarıdır.

MAZLUMDER, AKKİSE, BÜYÜK MEDYA...

Alper GÖRMÜŞ

Gazeteci

MAZLUMDER, kurulduğu günden bu yana adını hak eden bir mücadele çizgisi izledi, mazlumların, sesi az duyulanların sesi oldu. Fakat öyle bir dünyada yaşıyoruz ki, mazlumların da bir hiyerarşisi var: Böyle bir dünyada bazı mazlumlar medya açısından daha “ilginç” olabiliyor ve bu da MAZLUMDER’in attığı çığlıkların bazılarının karşılık bulması fakat bazılarının hiç duyulmaması sonucunu doğurabiliyor.

Oysa MAZLUMDER, sözünü ettiğim hiyerarşiyi bütün samimiyetiyle reddeden bir anlayışa sahip; yirmi yıllık tarihi boyunca bunu defalarca ispatladı... Daha “ilginç” mazlumiyet örneklerine odaklanmayı, enerjisini oralarda kullanmayı, böylece medyada daha fazla yer almayı hiçbir zaman düşünmedi... Hatta medyanın görmezden gelmeye ya da kapatmaya çalıştığı hak ihlalleri olduğunda medyanın görevini üstlendi, onun sormaktan imtina ettiği soruları sordu...

Ben MAZLUMDER’in yirminci yılını, bu anlayışın en yalın ve güçlü bir biçimde sergilendiği Akkise olaylarını hatırlayarak anmak istiyorum...

10 Ağustos 2001’i 11 Ağustos 2001’e bağlayan cuma gecesi, Konya’nın Ahırılı ilçesinin Akkise beldesinde, dönemin Türkiye’si’ni ve dönemin ga-

zeteciliğini bütün çıplaklığıyla ortaya koyan çok önemli bir olay gerçekleşti...

Askere uğurlama töreni vardı o gece... Beldedeki bütün askerler için ortak bir tören düzenlendiği için neredeyse bütün bölge halkı ve yetkililer meydana toplanmıştı... Saat 22.00 civarında 20 kadar asker eğlence yerine geldi ve herkesten kimliklerini göstermelerini istedi, ardından da kimlikleri üzerlerinde olmayan iki genci alıp götürmek istediler. Belde halkı buna direnince askerler uzaklaştı, fakat bir saat sonra bu defa bölük komutanının komutasında 100 kişilik bir birlikle yeniden geldiler. Jandarma bu defa silah kullandı, çıkan olaylarda bir kişi öldü, belde halkından yaralananlar oldu.

Dönemin merkez medyasının en etkili üç gazetesinin (Hürriyet, Sabah, Milliyet) 12 Ağustos tarihli sayılarında şaşırtıcı bir biçimde olaylardan jandarmayı sorumlu tutan haberler yayımlandı. O yıllarda böyle bir şey ancak jandarmanın haklılığına dair en küçük bir unsurun bulunmaması durumunda olabilirdi; o dahi zordu ama olmuştu işte...

İkinci gün (13 Ağustos) ise büyük gazetelerde büyük bir tornistan havası hâkimdi... Haberlere göre köylüler (de) ateş açmıştı, 20 kadar yaralı asker vardı ve askeri araçlar da hasar görmüştü...

Belli ki birileri araya girmiş, gazetecilere “ne yapıyorsunuz siz?” diye sormuş, olayı nasıl anlatmaları gerektiğini dikte etmişti.

Oysa üç gazete, olay 10 Ağustos gece yarısında gerçekleştiği için ertesi gün haberi verememiş, dolayısıyla muhabirler haber üzerinde 24 saatte fazla çalışmışlardı. Yaralı erler, hasarlı araçlar olsaydı ilk günkü haberlerinde bunları mutlaka dile getirirlerdi...

O günlerde ben Medyakronik'te olayı gün gün izliyor ve şöyle sorular soruyordum: “Bu nasıl gazetecilik ki, göz önünde meydana gelen bir olayda yaralanan (üstelik ikisi ağır şekilde) 20'den fazla asker saptanmıyor? Ve bu nasıl gazetecilik ki, ertesi gün, ‘askerî yetkililer’in bu yeni bilgileri içeren açıklamalarını, derhal akla getirdiği soruları sormadan olduğu gibi yayımlıyor...”

Onların sormadığı soruları MAZLUMDER, yörede gerçekleştirdiği araştırmanın ardından sormuş adeta gazetecilik dersi vermişti:

“Yaralandığı iddia edilen askerlerin kimlik bilgileri neden verilmemiştir?

Gerçekten olay sırasında mı yaralanmışlardır? Yaralandığı iddia edilen askerleri kimler yaralamıştır, bu olayla ilgili gözaltına alınanlar var mıdır? Tahrip edildiği iddia edilen araçlar nerededir, eğer tahrip edildiyse neden basına ve resmi yetkililere gösterilmemiştir? Yaralanan askerler ve tahrip edilen araçlar neden iki gün sonra açıklanmıştır?”

MAZLUMDER, o ilk günlerden sonra da Akkise mazlumlarının yanında oldu, olaylara ilişkin uzun, ayrıntılı, ikna edici bir rapor hazırladı.

MAZLUMDER, işte böyle böyle inşa etti bugünkü güvenilir ve âdil pozisyonunu...

Türkiye'nin MAZLUMDER'e hâlâ çok ihtiyacı var.

BİR DÖNEME TANIKLIĞIM

Bakiye MARANGOZ

Araştırmacı Yazar

Allah rızasına adanmış bilinçlerin katılımı idi. İstanbul şubesi MAZLUM-DER üyeleri olarak Ankara merkez yönetiminin de desteği ile girişimciler arasından kadın erkek beş kişi yola çıkıldı. Onbeş günlük araştırma gezimizin ilk durağı Van olacaktı. Şehre girişteki çadırlarda barınan alana ayılmış yüzlerce insan... Yağmur ve arkadan yağın kar ile toprak balçığa dönüşmüştü... Ayağımızı bastığımız çamur deryasından ayağımızı kurtararak ulaşabildiğimiz çadırlar iki-üç kişinin ancak barınabileceği büyüklükte idi. Çadırın bir kenarında pirinç, un, şekerden ibaret yiyecekler korunmak üzere, sacayağı oluşturacak şekilde iri üç taş üzerine yerleştirilmiş vaziyetteydi. Bir küçük divanın ancak sığacağı o küçük odalarda lohusası, bebeği, yaşlısı... Çadırlarda birkaç parçadan ibaret olan yatak, yorgan, birkaç kapkacak... Zaruri ihtiyaçlar arasında bir eşya bir nesne gibi duruyordu insanlar. Evleri yıkılıp-yakılmış, devletçe "Nereye giderseniz gidin" denilmiş beş binlerce, onbinlerce insanlar. Gözleri önünde yakılmış yıkılmış evleri, geride kaybettikleri ve onulmaz hassasiyetleri... Acıları yüreklerinde kor olmuş. İçlerinden biri; "Bizler; İran, Irak sınırına sıfır noktadaydık" diyor. Ülkemizde kalmayı istedik. Devletimizin bize sahip çıkacağını düşündük!."

Kendi dışındakileri “işe yaramaz, öteki” olarak tanımlayanlarca çok da önemi olmayan; yüzü-gözü, eli-ayağı soğuktan çatlamış, morarmış, çenesi titreyen mütevekkil çocuklar... Bizlere hayretle bakıyorlar. Neden? diyoruz. “Çünkü buraya gelenler hep matmazeller ve senyör’ler oldu” diyorlar.

Her daim adım adım peşimizi bırakmayan sivil polisler... Ve dolayısıyla kendi sözünü söyleme hakkı verilmemiş, kendi haklarını savunma hakkı elinden alınmış insanlarla olan beraberliğimizdeki zorluklar...

Deklanşöre henüz dokunmadan, tetiğe dokunduğumu sanarak dörtbeş yaşındaki çocuğun feryadı karşısında düştüğümüz utançla karışık dehşet, unutulur gibi değil...

Gittiğimiz yerde kendilerini tehlikeye atarak bize refakat eden dostlarla beraberiz. Olay mahallindeyiz... Halkın perişan vaziyette Van’a ulaştıkları ilk gün yakınlarındaki caminin saçaklarında barındırılmaya çalışılan kadın ve çocukları, yağmurdan koruma amacıyla, camiye alan yaşlı imam, işlediği suçtan dolayı (!) devlet güçleri tarafından sorgulama da darp edilir. Halkın merhamet duyarak yaptıkları yardımlara el konulur. Yaşlı imamın ve halkın yaptığı şey; iman etmenin kendisi dışında başkalarına karşı da yükümlülükleri olduğunu gösteren bir eylem halidir sadece.

Bölgeyi dolaşmamızın amacı, kadın- erkek insani bir sorumluluğun yerine getirilmesi idi. Yıl 1995’ti. Halkla, yetkililerle görüşmelerimiz, gözlemlerimiz, tesbitlerimiz sonucunda çok şey öğrenecektik... Gerçekte asıl zorluğu gitmeden yaşamıştık. Zihinsel algılar, bilgisizlik hakikatin üstünü örtmekte etkendi. Ancak kendi ülkenizde bir zulüm yaşıyor ve bu haksızlıklardan kadın erkek çocuk herkes zarar görüyorsa, bunun bize dönük vebal getiren bir sorumluluğu da olmalıydı. Bu sorumluluğu duyma eylemi karşısında ben ve yol arkadaşım DGM’de yargılanıyorduk. Yola çıkmadan bir gece önce birilerinin doğru olanın gitmemem gerekliliğini, çıkışı veya dönüşümde sorun oluşmasına neden olacağını söylemiş olmaları örneğin... Tavsiye niteliğindeki sözler karşısında ailece verilen kararda bir değişiklik olmayacaktı. Ayrıca gitmek için çok geç kalındığını da gerçekte yüzleşince anlayacaktık... İsteddiği bölümü kazandığı halde yol parası bulamadığı için üniversiteye gidememiş bir kardeşimizin ifadesi sonrasında yüksek tahsil görmek isteyen talebelerimize imkan tanıma fikri topluca hemen orada gelişti. Ve dönüşte bu fikir pra-

tiğe geçirildi. Bölgeden talebeler getirildi. Yurtlara yerleşmeleri sağlandı. Gönüllüler vasıtasıyla burslar temin edilerek, yüzün üzerinde talebeye destek verildi. Yüzümüzü de kara çıkaran olmadı şükür.

Dönüşte başlatılan kampanya ile ihtiyaç hasıl olan yerlere gerekli yiyecek-giyecek ve kırtasiye gibi malzemeler gönderildi.

Bölgeden dönen arkadaşlar içinden ev-ev, şehir-şehir dolaşarak, durumuna ilişkin bilgilendirme toplantıları yapıldı. Araştırmamızda gözlemlerimiz düşüncelerimizin menziline genişletmemize yaradığı gibi, diğer insanların algılarını değiştirerek önceden göze görünmeyen hakikatleri fark etmelerini sağladı. Zihinsel problemlerimizin üstesinden gelebildiğimiz takdirde kendi kendimizle olan çelişkilerimizin de üstesinden gelebilecektik böylece. Bir bilinç bir eylem daha derinlerde bir farkındalık deneyimi idi yolculuk.

Sadece konuşulmadı... Faili meçhuller arasında oğlunu, eşini kaybedenlerle kurum içinde aynı sandalyeye ilişerek haber kanallarını dinledik. Dışkı yedirilen insanların haberinde, kayıplarda, işkence ile ölenlerin acısında eş ve çocuklarının yanında olmayı amaçladık. Gelen talebelerimizin anlatılarında kendi kimliğimizi bulduk hep birlikte. Ve bize içinde bulunduğumuz sürecin sorumluları olduğumuzu hissettirdi bütün bunlar.

Kurum; yöneticileriyle birlikte fikir üreten bildik stratejistlerin, bildik düşünce adamlarının, hukukçularımızın varlığı ile yol-yöntem çalışmaları kurum içinde ileriye dönük kalıcı hizmetlerin ortaya konulmasında ve verimli birlikteliklerin inşasında etken oldular. Ve bu birlikteliklerde zihinsel bir aradalıklardaki ahlaki ölçütte; "Biz insanoğlunu şeref sahibi kıldık" gibi; "tüm varlık aleminin hukukunu korumakta" denklemleri gözeterek ırk, cins, renk farklılıkları yerine kardeşliği koyarak insan hayşiyet ve şerefini korumayı öngördük.

Ancak, bir takım ülkelerde hukuksal ve ahlaki kriterler ve öngörülerimizin doğrulanması noktasında; sözlerimizin, gerektiği biçimde adil bir karşılık bulunduğunu söyleyemeyiz. Örneğin; kapitalizm; savaşlarla "tarihe müdahale" etmek isterken Bosna'da, Irak'ta Filistin'de soykırım ve tecavüzlerle halkların, masum çocukların, can, mal, ırz güvenliğine müdahale etti. Teknolojinin ve silahların gücü ile binlerce masum insanı Nagazaki, Hiroşima'da olduğu gibi bir anda yok edebildi. Böylece tusu-

namilerin önüne geçilemese de “tabiata müdahale” edildi. “İnsan tabiatına müdahalede” her şey bireyin mutluluğu için denildi. İnsanı sadece bedene, bedenın zevklerine hapseden, ruhun reddedildiği kapitalist yaşam projesi içerisinde kadın metalaştırıldı. Nikahsız birliktelikler sonucu nesiller birbirine karıştı. “Nesil emniyeti” ortadan kalktı. “Onlar ekini ve insanı ifsat edicilerdir.” Evet ekine yani iktisat ve ekonomiye tabiata ve nesle müdahale edildi. Nano teknolojisi denilen bilimden yararlanılarak “bozma eyleminde” genlerle oynandı. Hukuk ihlal edildi. Halbuki bizim varlık aleminin bütünlüğü içinde yeryüzünün misafirleri olarak gökteki uçan kuşla, yerdeki karıncanın hukukuna karışmıştır hukukumuz. Mahşeri vicdanda erken öldürülen kuşun çığılığını şimdiden duyabilmeliyiz.

MAZLUMDER’de zulm gören halklar konuşuldu öncelikle. Bu yüzden belki gece 1-2’lere kadar varan çalışmaların adına Allah rızası tanımının konması. Yardımlaşma sırasında ırkı, dini, milleti, rengi ne olursa olsun kim olursa olsun insanlara içimizden biri gibi muamele yapmaya, insanlaşma mücadelesinde sürekli bir faaliyetin zorunlu bir işlevi olarak baktık. Bu platformda gönüllülük, isim, makam kaygısı gütmeden enesini bir tarafa bırakarak beklentisiz, tüm emeğini Allah rızasına dayandırarak kendinden vermeyi gerekli kılıyordu. Diğergamlık, almadan verme, nefsi denetlemede otokontrolü sağlayıcı bir gelişme bir kazanım idi.

İsimler, mevkiler bir yana mekan; eylemle şekil almış bir alandır. Bu anlamda dernek gönüllü kadın üyelerimizin hummalı çalışmalarını sürdürdükleri bir atölye idi. Yardım ihtiyacı yapılacak ülke ve içimizdeki halklara gidecek ihtiyaçların tasnifinde bütün giysilerin temizlenmesi, ütülenmesi, poşetlenmesi ve ulaşım safhasına kadar her aşama onlara aitti. Sökükleri dikerken, buruşukları ütülerken, rafa dizerken eli-eline değerek kardeşine verirken, kardeşini duygularını örselemeden, incitmeden vermesi kişilerin kendini ruhen özgürleştirme problemi idi. Kadının üyelerimizin yaptığı idrakin eşlik ettiği öğrenme durumunun yaşama geçirilmesinde her üye eşini, oğlunu, kızını, çevresini üye yaparak gönüllü sayısının artmasında ve dolayısıyla yardımlaşmada kolaylığı beraberinde getirmişti.

İnançları sebebiyle başörtülü öğrencilere uygulanan eğitim-öğretim yasağı ile hukuksal anlamda mücadele verilirken aynı zamanda talebe-

lerle birliktelik, sıcak bir diyalogla bir çatı altında bütünleşme sağlandı. Aramızdan bazıları aylarca Cerrahpaşa Tıp Fakültesi önünde yapılan protestolarda nöbetleşe kaldılar. Birlikte hareket etme, ortak bir dil, tecrübe bir akış ve duruşla ayrıca durulma tecrübeleriydi bunlar. Abla kardeşlik dayanışması içinde evlerinin kapılarını açtılar... İnanıyorum ki; bütün bu rıyasız sadece Allah rızasına dayanan dayanışmaya bakıldığı zaman bile; ilkesel düşünme ve sorumluluk bilinci ile hareket eden kişilerin karşısında sistem her zaman acziyete düşecektirler. Hatta zor durumlarda uğruna mücadele edilen hak ve özgürlüklerin kazanımında insan ve topluluklar daha fazlasıyla eyleme geçme kabiliyeti geliştireceklerdir..

Ancak “Kintzler’in de ifade ettiği gibi yasalar zorunludur, çünkü insanlar tanrılar değildir, aksi halde nasıl davranacaklarını bilemezler. Modern anlayışa göre yasaların varlıklarını ve geçerliliklerini beşeri düzenden almaları gerekmektedir. Dolayısıyla insan ve varlık üstü, yaratıcı, aşkın referanslara dayalı bir insan hakları bildirgesi kabul edilemez.”

Bütün bir dünyada çeşitli coğrafi alanlara dağılmış olan dindar Müslüman toplulukların İlahi hukuka uyma noktasında, ideolojik sistemler veya kendilerini yasaların üzerinde konumlandıran oligarşik krallara ve yasalara rağmen, vermekte oldukları mücadeleye bakarak; mutlak olan yasaların zorunluluğu ve meşruiyeti üzerinde insanlığın yeniden düşünmesi gerekliliği doğmaktadır. Çünkü düşünce, akletme, idrak ve hikmet bizi hayvandan ayıran ölçütlerdir. Ve bir de ahlak.

“İnsan Hakları Evrensel Bildirgeleri”nden yola çıkarak ancak kifayet etmeyen, yasal ihtiyacı tekrar karşılamak üzere sıklıkla kendini yenileyen bildirgeler, yeni yasalar gelinen noktada hala insanlığın hak ettiği değerliliği insanlığa sunabilmiş değil. Yeni sömürgeciliğin, emperyalizmin ve yeni devleşen holdinkler ve şirketler grubu ile burjuvazinin gücünü oluşturan kapitalizmin insanlığı ihlâl ettiği noktalarda; modern yasalar “huzuru” ve geleceği tanımlamakta acze düştü. Yasalar sadece kapitalizm noktasında değil, komünist-sosyalist blokların ideolojik yapıları sırasında yasa uygulayıcılar tarafından da insanların inanç ve düşünce özgürlükleri çiğlenerek insanlık haysiyet ve onuruna zarar verilmişti.

Beşeri yasalarını mutlaklaştıranlar ile yasaları toplulukların üzerinde konumlandıranlar sebebiyle; zengin doğal kaynakları olan ülkeler şu

anda kaynakları sınırlı, halkı açlığa mahkum toplumlar haline getirildiler. Refah düzeyi düşük denilen ülkelerin fakirleşmesindeki etkenler ve açlık sorgulandığı takdirde, sömürgeci ülkelerin refah seviyesinin daha da artırılması yönündeki hırslarını görebiliyoruz. Bunların bilinç düzeyinde sorgulanması ve gerekenin yapılması gerekiyor.

Hak ve özgürlükler anlamında yasaların ne ifade ettiğine ilişkin çok uzaklara gitmeye de gerek yok. Kendi ülkemizin doğusunda toprak ağaları ve siyasetçilerin oy potansiyeli olarak gördükleri halkların çocuklarına niçin yıllar-yılı eğitim-öğretim hakları verilmemiştir? İşte sorgulamaya tam da buradan başlamak gerekir. Cumhuriyet dönemi ağaların mahiyetindeki bir takım sahte şeyhler fetvalarında -halkın gözünün açılmasından korkularak- sadece ağa çocuklarının okutulabileceği izni vermişlerdir. Fetvanın gereği ancak ağa'nın ve yakınlarının çocukları büyük şehirlerde veya Avrupa da tahsillerini tamamlama imkanı bulmuşlardır. Yurt dışından çeşitli dilleri öğrenerek dönen bu insanlar döndüklerinde insan haklarının özünü teşkil eden ana dilin konuşulmasındaki yasağa rağmen -tahsil görmüş ve yasalara saygıyı bilen biri olarak- özgürlük talebinde bulunmamış olmaları da şaşırtıcı değildir.

Yıllarca halkın kendilerini sorgulamalarına hiç izin vermemiş olanlar, siyasilerle işbirliği içinde devleti temsil eden güç olarak halkın üzerinden sopayı/devletin gücünü temsil eden "dipçiği" eksik etmemek gibi büyük hatalar yaptılar. Doğan her çocuk doğduğu mahallenin sınırları dışına çıkamayacakken; yoksulluğa, sömürüye, toplumdan yalıtılmışlığa, cahilliğe mahkûm iken; çocuk sayısının artışı, toprağın işlenişinde ağa'nın ucuz iş gücünü artırmaktaydı... Tapuları kendi üzerinde olan onlarca köyün, ayrıca binler nüfusa sahip ağa devletin güç ve kudretini ifade etmektedir. Yasa koyucu ağadır. Sürekli istişare içinde dostluklarını pekiştiren ağa ile yasa koyucu Ankara'daki siyasiler de bu durumun yasal ve ahlaki olmadığını bilmektedirler. Yıllarca bölgedeki insan haklarını özgürleştirici, ekonomik, siyasi, eğitim-öğretim konularının hiç birinde barışıklığa neden olacak bir gelişme sağlanmamıştır. Aslında bu hukuksuzluğun nereye ve nelere mal olacağını devleti idare edenler de biliyorlardı. Çünkü adaletin olmadığı her yerde anarşi ve terör vardır. Olup bitenlere baktığınız zaman terörün çıkmasında geçmiş hükümetlerin hepsinin payı vardır. Ne yazık ki, mecliste olup da halkı temsil edenlerin ve yasaların gerekliliğini en fazla bilmesi gerekliliğine inanılan insanların bile, samimiyetsizliklerini görebiliyoruz. Çok geçte olsa Müslüman-

lar olarak acı yaşanmışlıklar ve nedenler üzerine düşünmek ve -çok kolay olmasa da- kardeşçe zararı telafi zorunluluğu doğmaktadır.

Geride bırakılan yirmi yılda halkın ezilmişliği gerçekliğini temel açılım ve çıkış noktaları ile giderek artan ölçüde dönüştürme gayreti içinde olan; “MAZLUMDER”e bir çok noktada uzun soluklu başarılarının takdiri cihetinde teşekkürlerimi bir borç bilirim.

DİKEN VE BALTA

Cahit KOYTAK

Şair

Yirminci yılında

MAZLUMDER gönüllülerine...

Ölümlüler arasında öyleleri de var ki,
Ölümü ve onun verdiği derin kaygıyı,
İçlerine batıp duran bir diken gibi değil,
Yahut tenlerinde dolaşan
Bir iğne kırığı gibi falan değil, değil de,
Bir balta gibi taşırlar.
Ve o balta saplanmıştı köküne kadar
kafalarına, bu ölümlülerin.

Ama işte abanoz ağacı kadar sıkıdır,

Kalındır böylelerinin kafası
Ve ne yaparsanız yapın, ih,
Santim oynatamazsınız
saplandığı yerden o trajik baltayı.
Yeri göğü inletirler feryatlarıyla,
Ölmeden ödetmek isterler ölümlerini,
Kurt kuş, insan, melek, hepimize...

Ve böylelerinin arasından çıkar,
Bu abanoz kafalı ölümlülerin arasından,
Kurtarıcıların en irileri, en azmanları;
Ömürboyu olanları,
Bazen *ebedi* olanları, *zalimlerin.*

Dünyayı kana bulayan deliler,
Cengizler, Napolyonlar, Yezitler,
Ramses, Kaddafi, Stalin, Hitler...
Kafalarında, köküne kadar saplı
Görünmeyen baltalar taşıyan
Bu taş kafalı, abanoz kafalı
tipler arasından çıkar...

Rekor *savunma bütçeleriyle*
Ölüm endüstrisini ayakta tutan,
Milyonlarca yoksulu sokakta aç uyutan,
Çocukları anasız, babasız,

Oyunsuz, okulsuz ve rüyasız bırakan
büyük katiller de, cihangirler de,
Evet işte, bu tank kafalı, top kafalı
zorbaların arasından çıkar.

“Bu *kurucu, kurtarıcı* gangsterleri,
Dünyanın sonu pahasına,
Doğanın ve insanın sonu pahasına,
Şiirin, müziğin ve dostluğun sonu pahasına
Ucuz ve temiz enerji için,
Ucuz ve temiz ölüm için, güya
Kıyamet türbinleri kurmaya kışkırtan da
Ne akıldır, ne bilgi, ne de erdem,
Yine o baltadır, efendimiz, diyor G.S.Cini,
Körlemesine enselerine saplı o meşum balta;
Ve o baltanın verdiği dayanılmaz acıyı
Yeryüzünde yaşayan her canlıya
bulaştırma dürtüsü...

Ama haksızlık yapmamalı yine de,
İyi niyet taşıyan da yok değildir
bunların arasında.

Beka hissi denir ya, *eser* vermek,
ardında iz bırakmak falan falan...
İşte, bu yaralı kurtlardan bazısı da,
Kurtuluş olmasa da o belâlı baltadan,

Yapıp ettikleriyle, ölümden sonrası için,

Bir yalancı *olimpos*

yükseltmek istiyor olabilir,

Daha sağken, o dağda, o çalınmış cennette

Dalkavuk kargalarla, *yiyci* farelerle

Tanrıçılık oynayarak avunsun

Ve ara sıra unutsun diye

Beynindeki yarayı, başındaki *belâ*yı.”

‘Yoksular ve Siviller İçin Tezler’ Kitabı

EMİN OLARAK BİLİNMEK...

Cihan AKTAŞ

Yazar

80'li yılların ilk yarısında çelik grisi darbe iklimi öğrenim ve meslek edinme özgürlükleri tehdit edilen, aslında daha geniş bir alanda ayrımcılığa maruz kalan başörtülü öğrencilerin protestoları ve ayakta kalma mücadeleleriyle esnemeye mecbur kaldı. Tanımların, isimlerin, durumların statüko karşısında yeniden belirlendiği bir zaman, sözünü ettiğim. Ne Müslüman eskisi gibi/kadar sağcı, ne solcu militan eskisi kadar Allahsız ve Moskof ajanıydı artık. Öte taraftan darbe yönetiminin uyguladığı baskıyla Müslümanlar “irtica” sendromunun failleri olarak damgalanmaya devam ettiler. O günleri yaşayanlar iyi hatırlar: Derinde çalışan güçlerin sürdürdüğü faili meçhul cinayetlerde ilk işaret edilenler, ekranda yasak yayın olan kitapları dergileriyle teşhir edilenler öncelikle Müslüman gruplar, cemaatler ve kişilikler olurdu.

Bir irtica korkusu her darbe ertesinde olduğu gibi ayakta tutuluyordu, Müslümanların yarım asırlık bastırılmaları karşısında ortaya koyması muhtemel muhalefetin sindirilmesi hesabına. Başörtülü öğrencinin kamuda maruz kaldığı yasaklar, normal olmayan bir örtünmenin kökü dışarıda bir örgütle ilişkilendirilmesiyle makulleştirilirdi. Müslümanlar görünürlükleri nedeniyle karşılaştıkları ayrımcılığı “öz yurdunda parya”

hissiyatının ötesinde, ezik olmayan bir dille çözümlemeye ve protesto etmeye başladılar bu yıllarda. Söz konusu olan aynı zamanda, empatiyi öğreten ayrımcı muameleler sivil tepkilerle ortalığa saçılırken toplumdaki diğer ezilenleri de anlamaya götüren bir yeniden tanıma dönemi idi.

“Müslümanlar sadece kendi acılarını görüyor” şeklindeki bana pek de derinlikli gelmeyen eleştiri zaman içinde “kendine Müslüman” tabirinde somutlaşan bir dindarlık eleştirisine doğru gelişirken, şu sosyolojik gelişmeye çeviriyor dikkatimizi: Müslümanlar itildikleri imanını korumaya dönük acaofobik hayatın sınırlarından taşarken, varlıksal olarak sahip oldukları duyarlılıkla tazelenen bir duyarlılıkla herkes için Müslüman olma sorumluluğunun icaplarına da açılmaya başladılar.

Sahici ve hakiki olan, hakikatli olan daima bastırılmaz ne de olsa; güneş balçıkla sıvanmaz. “Öz yurdunda parya” söyleminde dile gelen gözü yaşlı ton, Müslümanları mustazaf kılan, paryalaştırmaya çalışan sisteme dönük eleştirilerin gelişmesiyle, çağının ve toplumunun sorunlarını çözümleme iradesi ve coşkusunu yansıtan bir söyleme dönüştü.

İşte MAZLUMDER o yılların hissiyatıyla bir ihtiyaca binaen kurulduğu andan itibaren, kuşkusuz hiç kolay gerçekleşmeyen, handikapları eksik olmayan çaba ve faaliyetleriyle Müslümanlar için yüz akı denilebilecek bir temsili üstlenmeye devam ediyor. Haksızlık karşısında dengeleri gözetmek adına susmuyor. Çekilen acıları ve açılan yaraları yarıştırmadan sesini duyuramayan mağdur ve mazlumun dertlerini dile getiriyor, gündemde tutuyor. Haksızlığa sebep olan Müslümansa da azaltmıyor eleştirinin tonunu. Misal, İran’da Haziran 2009’da gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından muhalefete yönelik olarak gerçekleşen susturma operasyonu... Türkiye’de bu konuda doğru bir bakış açısına sahip olması beklenebilecek kesimler bile sokaklara dökülen kalabalıkları Batıcı ve Soros’çu olarak nitelendirirken, MAZLUMDER başka herhangi bir kanalla kendilerini ifade edemedikleri için sokaklara dökülen ve polis gücüyle susturulmak istenen kesimlerle ilgili kaygılarını dile getirdi hemen.

Arap devrimlerinde en başından itibaren doğruyla yanlıştın altını çizdi, Libya’da olduğu gibi Türkiye’nin çelişkili yaklaşımına dikkat çeken bir keskin (ve ileri) görüşlülük sergiledi. Kürt meselesi, başörtüsü mağdurları, göçmenler, sığınmacılar, yersiz yurtsuzlar, kaçak işçiler, vicdani ret-

çiler, gözaltında unutulmalar ve benzeri konularda MAZLUMDER her zaman diktatörler ya da baskıcı güçler karşısında mağdur olan, ezilen insanın haysiyetini dikkate alan bir üslupla tavır koydu. Gazze, Filistin meselesi, Avrupa'dan dünyaya yayılan yeni ırkçılık... MAZLUMDER bu konularda da insanlığın vicdanını ayakta tutan sebepleri ve kaynakları hatırlatmaya devam etti.

Haksızlıkları sorgulamada MAZLUMDER yaygın muhafazakâr/sağcı klişelerin ötesine geçiyor, Asr-ı Saadet bilinciyle yaklaşıyor gündeme. Barış Geline Pippa konusunda tanığı olduğumuz üzere iyi niyetli bir eylemi ilkel güdülerle kana boyayan bir zihniyet karşısında basmakalıp bir yaklaşımla, "tek başına bir kadının o yollarda ne işi vardı?" diye sormak yerine, "Halklararası Dayanışma Ödülü"yle Pippa'yı yollara düşürten asaleti hatırlatarak benzeri cinayetleri makulleştiren zihin yapısını sorguladı. Pippa gelinlikle TIR ve kamyon şoförlerinin aktığı transit yola düştüğü için belayı kendi aradı demeye yatkın bir zihin yapısı karşısında MAZLUMDER'in, masumiyetin ve mazlumiyetin yanında yer alması, aklıma Peygamberimizden aktarılan ünlü hadisi getiriyor. Yolların günün birinde kadınların güven içinde yolculuk yapabilecekleri kadar güvenli olacağı müjdesi için herkes elinden gelen gayreti göstermeli. MAZLUMDER de işte bu bilinçle hareket ederek, niyet okuma üzerinden değil, zulme yol açan cahili tutumun işaretlenmesi, tartışılması ve böylelikle ıslahı yönünde tavır koyuyor.

Etkileşime açık olmayan, gerekli güncellenmeyi de ihmal eden yapılar ya çürür zaman içinde, ya da bir şekilde doğasını zorlayarak veya tabiatının icaplarını yeniden keşfederek etkinleştirme suretiyle ötekini anlamaya, onunla iletişim kurmaya yönelir. "Yeraltı"ndan hükümet kurmaya yönelen Müslümanlar, şimdilerde öz yurtlarında parya olmadıklarını bilmenin ve bildirmenin farklı yollarını adımlıyorlar. Ezilmeyi, ayrımcılığa maruz kalmayı, hak ve hukuktan mahrum bırakılmayı, horlanmayı ve dışlanmayı dile getiren söylemler farklı bir dile evriliyor. Dün parya muamelesi görmeyen mağduriyetini yaşayan Müslümanlar, sahip oldukları enerjile maddi gelişme alanında büyük hatta "çılgın" projelere imza atmaya hazırlanıyorlar.

Kuşkusuz maddi gelişme çizgisi doğrultusunda atılan adımlardan daha zor olan, kültürel, hukuki ve toplumsal planda mevcut meselelere hâkim, bu alanlarda yaşanan sorunları kavrayarak çözmeye vakıf bir

söylemi geliştirmek. Müslümanca, Kur'ani bir hak-hukuk söyleminin tesisi, emin olarak bilinmek, zamanının meselelerinin idraki ve tanımlanması, sorunları Kürt meselesinde olduğu üzere barışa ve kardeşliğe açılacak yollarla çözmek, MAZLUMDER'in gündeminde bulunan asli kaygı ve amaçlar olarak görünüyor bana. Andımıza dönük sorgulama, MAZLUMDER'in eşit vatandaşlık bağlamında, halkların kardeşliğine zarar veren söylemler karşısındaki dikkatinin bir örneği olarak hatırlanmalı. Başörtüsü yasası alanındaki öncü tavrı başlı başına bir inceleme konusu.

Şimdi MAZLUMDER kuruluşunun 20. yılını kutluyor. Görkemli bir temel üzerinde ilerleyen bir insanın tanığı olarak selamlıyorum bu yirmi yılı. Bir yazımın başlığıydı "Lâ ya da halkın sesinde Hakk'ın sesini aramak". Bu başlığı varlığında tecessüm ettiren kişi ve kurumların varlığıdır ki dünyayı yaşanabilir kılıyor. MAZLUMDER'in ses vermeye devam ettiği bir Türkiye eminim ki kendi içinde ihtiyaç duyduğu insanca fezayı yapılandırmada ve imani tutarlılığı sağlamada daha güvenli bir duruşla yol almaya devam edecek.

MAZLUMDER'İN KURULUŞUNUN 20. YILI KUTLU OLSUN!

CoŐkun ÜSTERCİ
TİHV Yönetim Kurulu Üyesi

MAZLUMDER'in kuruluşunun 20. Yılı nedeniyle benden bir yazı istenmesini onur verici bulmuş, yeterli süreye sahip olmam halinde bunun üstesinden kolayca geleceğimi düşünerek "evet" demiştim. Ancak daha sonra 'ne yazayım, nasıl yazayım?' diye kafa yormaya başlayınca bunun düşündüğüm kadar kolay bir şey olmayacağını farkına vardım.

Her şeyden önce yaşadığımız son 20-25 yıllık süre, ülkede ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı çok özel bir döneme ama aynı zamanda Türkiye İnsan Hakları Hareketi'nin başka ülke deneyimleri ile kıyaslandığında nispeten kısa sayılabilecek olan tarihine denk düşüyor. Öyle ya bu yıl İnsan Hakları Derneği (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) 21. ve MAZLUMDER de 20. Yaşını idrak ediyor. Bu tarih, ülkede hak arama bilincinin gelişmesinde ve insan haklarına saygının oluşmasında önemli işlerin başarılı olduğu buna karşın ağır bedellerin de ödendiği bir mücadelenin tarihidir. Dolayısıyla Türkiye İnsan Hakları Hareketi'nin bu üç önemli kurumundan hangisinin tarihine dair bir şeyler söylenmeye kalkışılrsa bunun aynı zamanda kaçınılmaz olarak hata ve sevaplarıyla tüm insan hakları hareketi için de bir şeyler söylemek olacaktır. Bu gerçeklik ile yüzleşince de maalesef MAZLUMDER'e üyesi olduğum İHD

ve yıllardır profesyonel olarak çalıştığım TİHV'e olduğu kadar içerden bakmadığım, bir sağlık belirtisi de olarak değerlendirdiğim örgüt için düşünce ve yaklaşım farklılıklarını, değişimleri yakından izleyemediğim için MAZLUMDER üzerinden böyle bir değerlendirme yapmanın benim için zor ve iddialı olacağını gördüm.

Benim MAZLUMDER ile şimdiye kadar tüm ilişkilenişim kısmen Genel Merkez düzeyinde ama daha çok İzmir Şubesi ile yerel düzeyde oldu. Yani benim tanıdığım, bildiğim daha çok İzmir Şube'nin resmettiği MAZLUMDER. Dolayısıyla yapacağım tüm aktarım ve değerlendirmeler de ister istemez bu resimle sınırlı olacak.

MAZLUMDER ile ilk tanışmam yanlış hatırlamıyorsam 1993 sonu ya da 1994 başıydı. O tarihlerde bir grup anti militarist ve vicdani retçi arkadaşımınla birlikte kurucusu olduğum İzmir Savaş Karşıtları Derneği (İSKD) bünyesinde eski Yugoslavya'da yaşanan savaşa yönelik birtakım etkinlikler gerçekleştiriyorduk. Uluslararası Barış Tugayları adına savaş bölgesinde, yanlış hatırlamıyorsam Hırvatistan'da bir süre gözlemci/ara bulucu olarak bulunan bir Alman barış aktivistini deneyimlerini bizimle paylaşması için davet etmiştik. Oluşturduğumuz program çerçevesinde konuğumuzu İzmir'deki çeşitli sivil toplum kuruluşlarında konuşmalar yapması için götürüyorduk. Gideceğimiz kuruluşlardan biri de MAZLUMDER idi.

Bir 12 Eylül mağduru olarak cezaevinden 1991 yılında çıkmıştım. 1992 yılında İHD'ye üye olmuş, 1993 yılı başında ise TİHV'de profesyonel olarak çalışmaya başlamıştım. Bu nedenle MAZLUMDER'i biliyordum ama bu çevreyle o ana kadar ne kurumsal ne de bireysel bir nedenle bir iletişimim, temasım olmamıştı. Açıkçası İslami kimliği öne çıkan kişiler tarafından kurulmuş olması nedeniyle bu derneğe karşı bazı ön yargılarım ve çekincelerim vardı. İnsan hakları kavramına evrensel ve bütünlüklü bir şekilde bakabileceklerinden kuşkuluydum. Hak mücadelesini de araştılabileceklerini düşünüyordum. Gerçi böylesi sorunlar başlangıçta içinde yer aldığım organizasyonlar için de söz konusuydu. Sanırım hepimiz süreç içerisinde çok şey öğrendik ve değiştik. Ancak henüz arzu edilen olgunluğa ulaştık mı bundan çok emin değilim.

İşte böylesi kaygılarımdan dolayı İSKD'de söz konusu etkinlik programını oluştururken MAZLUMDER'in de listeye dahil edilmesine itirazlarım olmuştu. Ancak, bunda fazla ısrarlı olmamış ve hatta MAZLUMDER'e gi-

decek ekibin içinde bizzat yer almıştım. Zira bir yandan da ciddi bir merak içindeydim ve bu kurumu tanımak istiyordum. MAZLUMDER İzmir Şubesi'nde Alman konuğumuza ve bize tahminlerimin ötesinde sıcak bir ilgi gösterdiler. Toplantımızın çok dinamik ve verimli geçtiğini hatırlıyorum. Konuğumuza bolca soru sorulmuş, anti-militarizm ve savaş karşıtlığı üzerine verimli bir tartışma yaşanmıştı. Özellikle bizlerin dile getirdiği vicdani ret konusuna büyük bir ilgi ile yaklaşmışlardı. Bu deneyim kişisel olarak çekincelerimi belli ölçüde geriletmişti ama ihtiyatlı olmayı da elden bırakmıyordum. Öte yandan söz konusu deneyim İSKD ve MAZLUMDER arasında daha sonra güçlü bir işbirliği ve dayanışmanın gelişmesi bakımından önemli bir adım olmuştu.

Nitekim süreç içersinde vicdani retçi arkadaşlar tutuklanıp haklarında davalar açıldıkça en büyük destekçilerimizden biri de İzmir'deki MAZLUMDER'li arkadaşlar olmuştu. Özellikle o dönemde İSKD Başkanı olan Osman Murat Ülke'nin tutuklanıp askeri birlik - cezaevi kısır döngüsüne sokulduğu süreçte, birlikte pek çok eylem ve etkinlik gerçekleştirdik. Haliyle bu süreç bana MAZLUMDER'li arkadaşları daha yakından tanıma ve bazılarıyla özel dostluklar kurma imkânı sağladı.

İSKD'de az sayıda insan ile Osman Murat Ülke'nin askeri birlikte ya da cezaevinde işkence ve kötü muamele görmemesi, yanı sıra vicdani ret mücadelesinin ülke çapında kabul görmesi ve güçlenmesi için olağan üstü çaba harcıyorduk. Osman Murat Ülke, Eskişehir'de I. Taktik Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılanıyordu. Mahkeme askeri hava üssünün içindeydi. Karar duruşmalarından birine ülke içinde ve dışından kalabalık bir heyetle katılma kararı almıştık. Heyetten Alman Barış Örgütünden (DFG – VK), Uluslararası Savaş Karşıtlarından (WRI) temsilcilerin yanı sıra İzmir'den aralarında MAZLUMDER'li arkadaşlarında olduğu STK temsilcileri yer alıyordu. MAZLUMDER' den gelen arkadaşların bazıları avukattı ve duruşmaya hukuksal destek vereceklerdi. İzmir'den Eskişehir'e tren ile gitmiştik. Sabaha karşı Eskişehir Gari'na vardığımızda etrafta çok sayıda resmi ve sivil polis olduğunu gördük. Adeta bir karşılama heyeti gibiydiler. Ama bir farkla, gittiğimiz her yere bizimle birlikte geliyorlar ve varlıkları ile üzerimizde büyük bir baskı ve tehdit oluşturuyorlardı. Duruşma saatinde hava üssünün nizamıyesine gittiğimizde güvenlik önlemlerinin çok daha artmış olduğunu gördük. Avukatlar dâhil hepimizin üzeri aranıyor, kimliklerimiz kontrol ediliyor ve oraya geliş amacımıza dair ayrıntılı sorular so-

ruluyordu. Çantalarımız ve fotoğraf makinelerimiz alıkonuluyordu. Biz uygulama ve kısıtlamaların güvenlik önlemi olmaktan çıktığı, adeta taciiz boyutuna vardığı yönünde itirazlar geliştirmeye çalışırken üstüne bir de sakallı olanlar ile yabancıların askeri birliğe alınmayacağını öğrendik. MAZLUMDER'den gelen bazı arkadaşlar sakallıydı. 28 Şubat'ın ertesiydi ve askerler sakal konusunda abartılı bir tutum içindeydiler. Yabancı konuklar ise askeri üs açısından güvenlik tehdidi oluşturuyormuş. Her ne kadar bu tutumlarının yargılamanın aleniyetine gölge düşürdüğünü ve anayasal olarak "bağımsız mahkemeler"de duruşmaları izlememizin önünde hiçbir engelin bulunmaması gerektiği yönünde itirazlar geliştiresek de görevlileri ikna edemedik. Büyük bir pişkinlikle tabi ki askeri birliğin içindeki mahkemede duruşma izlememizde bir sorun olmadığını ama kurallar gereği askeri birliğe kılık kıyafetleri uygun olmayanlar ile yabancıların alınamayacağı söylüyorlardı. Dayanışma amacıyla ben de duruşmaya giremeyenler ile dışarıda kalmıştım. Nizamiye önünde duruşmaya katılan arkadaşlarımızın dönüşlerini beklememize bile izin vermediler ve polis marifetiyle bizi oradan zorla uzaklaştırdılar. Elbette tüm bu akıl almaz antidemokratik uygulamalar gözlemci olarak gelen insan hakları ve barış savunucusu batılı konukları şaşkınlık içinde bırakmıştı.

MAZLUMDER ile TİHV üzerinden temasım da yine yanlış hatırlamıyorsa 1994 yılında oldu. İBDA-C üyesi olduğu iddiası ile gözaltına alınan ve ağır bir şekilde işkence gören bir kişiyi tedavi olması ve işkence izlerini belgeleyen bir rapor düzenlenmesi için TİHV' e yönlendirmişlerdi.

Asıl etkili işbirliğimiz 2000'lerin başlarında İzmir Barosu'nda İşkenceyi Önleme Grubu'nun (İÖG) kurulmasından sonradır. MAZLUMDER üyesi avukat arkadaşlar da İÖG'nin eğitim ve çalışmalarına katılıyorlardı. Bu dönemde Burdur Bucak İlçesi'nde hayvan hırsızlığı nedeniyle gözaltına alınan bir grup köylüye işkence yapan jandarmalar hakkında açılan dava sırasında tedavi, raporlama ve hukuksal mücadele boyutları olan işbirliği ve işbölümü ile işkenceye karşı etkili bir mücadele gerçekleştirdik. İşkence gören köylülere TİHV tarafından tedavi ve rehabilitasyon hizmeti verilmekteydi. Ayrıca işkenceyi belgeleyen raporlar da hazırlanmıştı. Köylülerin savunmanlığını ise aynı zamanda dönemin MAZLUMDER İzmir Şubesi Başkanı olan Av. Süleyman Çetintulum üstlenmişti. Burdur'da yapılan duruşmaları her iki kurumun temsilcileri/aktivistleri birlikte izledik. Gerek yolculuk sırasında gerekse duruşmalar-

da pek çok ilginç anıyı ve zorluğu birlikte yaşadık. Saatler süren yolculuklarda ve bekleyişlerde insan hakları kavramları, işkenceyle mücadele vb pek çok konuda hepimiz için çok öğretici olan işbirliği ve dayanışmayı güçlendiren tartışmalar yapma fırsatı bulduk. Ancak, bu süreçte yaşadığımız öyle ilginç bir anımız var ki aktarmadan geçemeyeceğim.

Burdur'a ilk duruşmaya gittiğimizde sanık jandarma görevlileri sivil kıyafetler ile mahkeme kapısında bekliyorlardı. Kendilerinden emin halleri ve pervasız davranışlarıyla mağdurlar ve biz destekçileri üzerinde adeta psikolojik üstünlük ve baskı oluşturmaya çalışıyorlardı. Aralarından biri uzun boyu, oldukça esmer teni, koyu renk gözlüğü ve sarkık bıyıkları ile hakikatten ürküntü veren bir görüntüye sahipti. Daha sonra Bucak Jandarma Karakolu'nda yazıcılık yapan bir sivil memur olduğunu öğrendiğimiz bu kişi duruşma sırasında mağdurlara işkence yapıldığına tanık olduğunu beyan etti. Çok iyi hatırlıyorum bu beyan diğer sanıklarda büyük bir şaşkınlık ve öfkeye, bizde ise sevince yol açmıştı. Daha sonra duruşma çıkışında bu beyanın davanın cezayla sonuçlanmasını sağlayacak ne kadar önemli bu gelişme olduğunu konuşmuştuk.

Sonraki duruşmada bu kişi ilk ifadesinden vazgeçtiğini ve aslında işkence yapıldığını görmediğini söyledi. Büyük bir hayal kırıklığı yaşayan bizler, kişinin ciddi bir baskı görmüş olabileceğini düşünmüştük. Nitekim kişi hakkında da yalan beyanda bulunmak ve mahkemeyi yanıltmaktan dolayı dava açılması istenmişti. Bir sonraki duruşmada ise bu kişinin gelmediğini gördük. Söylentiye göre istifa etmiş ya da izinsiz olarak görev yerini terk etmişti. Davanın selameti için bu kişiye nasıl ulaşabilir ve gerçekleri olduğu gibi anlatmasını isteyebiliriz diye kafa yorarken bir gün gazete manşetlerinden kişinin aslında PKK itirafçısı olduğu ve Güneydoğu Anadolu'da gerçekleşen çok sayıda işkence, faili meçhul cinayet ve kayıp olayından sorumlu JİTEM ekibi içinde yer aldığını öğrendik. Bu kişi, JİTEM üzerinde dikkatler fazla yoğunlaşınca Burdur Bucak gibi gözlerden uzak bir yerde görevlendirilen daha sonra da İsveç'e kaçan Abdülkadir Aygan idi. Sonradan bu kişinin yaptığı itiraflar sayesinde bölgede yaşanmış pek çok faili meçhul cinayet ve kayıp olayı aydınlığa kavuştu. Bu arada bizde duruşmalar sırasında aralarında Abdülkadir Ayganın da bulunduğu jandarma ekibiyle karşı karşıya geldiğimiz o kısa anlarda ürpermemize yol açan şeyin ne olduğunu çok iyi anladık. Meğer bizi ürperten ensemizde hissettiğimiz JİTEM'in soğuk nefesiymiş. İşkence davasının akıbetine gelince, benzeri pek çok davanın

aksine olumlu sonuçlandı ve işkence yapan jandarmalar cezalandırıldı.

Başta da belirttiğim gibi kısa ama ağır bedellerin ödendiği, zorlu mücadelelerin yürütüldüğü, aynı zamanda işbirliği, dostluk ve dayanışmanın yüksek seviyede yaşandığı bir dönemi geride bıraktık. Ülkemizde bugün insan hakları fikriyatının ulaştığı nokta oldukça önemlidir. Bunda MAZLUMDER dâhil insan hakları hareketinin tüm bileşenlerinin katkıları çok büyük ve değerlidir. Bu bakımdan her bir kuruluş, her bir aktivist teşekkürü fazlasıyla hak ediyor. Ancak, hala insan haklarına saygının, barış ve demokrasinin tam anlamıyla tesis edildiği bir toplum ve ülke olma hedefinden oldukça uzağız. Bu nedenle başarılarımız kadar eksiklerimizi de açık açık dile getirmeliyiz. Tıpkı MAZLUMDER bünyesinde eşcinsellerin hakları, Kürt Sorunu vb. konularda henüz evrensel normlara uygun bir yaklaşım bütünlüğü sağlanamaması gibi...

Umarım ve dilerim en kısa zamanda tüm sorunlarımızın üstesinden gelir, eksiklerimizi tamamlar ve bir yirmi yıl daha geçmesini beklemeden bu ülkede insan haklarına saygıyı en üst seviyede tesis edebiliriz.

DEMOKRASİ İÇİN BİRLİKTE MÜCADELE

Doğan TARKAN

Devrimci Sosyalist İşçi Partisi Genel Başkanı

MAZLUMDER'le birlikte mücadele etmemizin tarihi, 2000'li yılların başına kadar gidiyor. 28 Şubat darbesinin etkileri hala sürerken, toplum, cuntta tarafından laik-dindar ikilemine hapsedilmeye çalışılırken, özellikle on binlerce kadın başörtüsü baskına maruz kalmışken, MAZLUMDER bu alanlarda mücadele eden belli başlı örgütlerden birisiydi. Bizler de başörtüsü yasağına karşı mücadele ediyorduk. 28 Şubat'ın 1000 yıl süreceğini iddia eden "kudretli generallere" karşı, okul kapılarında başörtüsü yasağına karşı direnişlerin içinde yer alıyorduk.

11 Eylül saldırılarından sonra ABD tüm dünyayı terörize ederken, dünya çapında savaş karşıtı bir hareket de şekillenmeye başladı. ABD Afganistan'ı hızla vurup işgal etmeye başladığında, aklımızda, savaşa karşı çıkan tüm demokratik örgütlerin bir araya geleceği geniş bir platform kurma fikri canlanmıştı. 2001 yılında "Savaşa Hayır Platformu"nu kurmak için harekete geçtiğimizde, bu platformun kuruluşunu kolaylaştıran, hızlandıran kurumlardan birisi de MAZLUMDER olmuştu. Savaşa Hayır Platformu, hangi nedenle olursa olsun savaşa karşı çıkan ve G. W. Bush'un yalanlara sığınarak başlatacağı apaçık olan Irak işgalini engellemek için güçleri birleştirmek gerektiğini düşünen onlarca kurumu

yan yana getirmişti.

Bu platformun, kısa sürede Irak işgaline karşı çıkan 159 örgütü bir araya getiren ve sayısız gösteri, basın açıklaması ve miting örgütleyerek toplumdaki savaş karşıtı ruh haline örgütsel bir kampanya biçimi kazandıran Irak'ta Savaşa Hayır Koordinasyonu haline dönüşmesinde de bir dizi kurumun ve bireyin yanı sıra MAZLUMDER'in de çok önemli bir katkısı oldu. Platformların, halkın en geniş kesimlerinin ilgisini çekmesinde, sendikaların, işçi konfederasyonlarının, derneklerin, sol partilerin, çok sayıda aydınının, gençlerin, kadınların rolü kadar, MAZLUMDER'in temsil ettiği alandan gelen aktivistlerin de çok belirleyici bir etkisi oldu. 1 Mart 2003'te, mecliste ABD'nin Türkiye üzerinden Irak'ı işgal etmesine cevaz verecek olan tezkere oylanırken, bizler de Ankara meydanlarında, omuz omuza savaşa ve tezkereye hayır diyen on binlerle birlikteldik. Tezkere engellendi, solcusu, dindarı, laiki, sendikacısı, insan hakları dernekleri ve barış inisiyatiflerinin birleşik mücadelesiyle, ABD açısından sonu hüsrarla bitecek Irak işgalinde G. W. Bush'a ilk çelmeyi takmayı, Irak halkıyla dayanışmamızın hakkını vermeyi ve kazanmayı başardık.

Birlikte elde ettiğimiz başka bir siyasi kazanım daha şekillenmeye başladı aynı süreçte. Öncelikle birlikte Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu çatısı altında mücadele etmeye, savaşlara, işgallere, küresel adaletsizliğe karşı çaba göstermeye devam ettik. Afganistan halkıyla, İsrail baskısı altında yaşayan Gazze ile, Irak halkıyla dayanışmamızı Küresel BAK çatısı altında sürdürdük ve sürdürmeye de devam ediyoruz. Ama aynı zamanda, laik dindar bölünmesi üzerinden yükselen cuntacı geleneğin kalıcı olmasına ve yoksullar arasında dikmeye çalıştığı duvarlara karşı da MAZLUMDER'le birlikte yürüttüğümüz mücadele çizgisinin azımsanmayacak bir katkı yaptığı çok açık. Savaşa karşı kampanyalar içinde gelişen siyasal güven duygusu, kısa süre sonra, gizlenecek hiçbir yanı kalmayan darbe girişimlerine karşı beraber direnmemizde etkili oldu. MAZLUMDER ve başka siyasi güçlerle birlikte, darbe girişimlerine karşı, karda, yağmurda, meydanlarda, kaç kere eylem, miting ve basın açıklaması yaptığımızı hatırlamıyorum bile. Ama bu eylemler de tıpkı savaş karşıtı kampanyalarımızın başardığı gibi, toplumun askeri darbelere karşı olan büyük çoğunluğunun desteğini arkasına aldı ve cuntacıların önemli bir kesiminin bugün zindanlarda olmasında tayin edici oldu.

MAZLUMDER yöneticileriyle birlikte, Mavi Marmara'da İsrail askerleri tarafından katledilen yoldaşlarımızı anmak için meydanlardaydık. En son, Tunus'ta başlayan, hızla Mısır ve Libya'ya yayılan devrimleri selamlamak, diktatörlere karşı çıkan Arap halklarıyla dayanışmak için de sokaklardaydık.

Bize sık sık "İslamcılarla ne işiniz var?" diye soruluyor. MAZLUMDER'in önemli olan özelliğinin insan haklarını savunmak olduğunu görmezden geliyor bu soruyu soranlar. Biliyorum ki MAZLUMDER aktivistlerine de komünistlerle ne işleri olduğunu soruyorlar. Bu sorular önemli değil. Önemli olan, birlikte yaptığımız eylemlerin emekçilere, yoksullara ve küresel barış ve adalet mücadelesine hizmet edip etmediğidir. Her konuda aynı düşünmüyoruz doğal olarak ve zaman zaman da tartışıyoruz. Ama bu ezilenlerin kurtuluşu ve haklarının savunusu için beraber mücadele ettiğimiz ve edeceğimiz gerçeğini değiştirmiyor.

MAZLUMDER'e mücadelesinde başarılar diliyorum.

İNSAN HAKLARI MÜCADELESİNDE YENİ BİR BAKIŞ VE ANLAYIŞ ZAMANI!

Fikret BAŞKAYA
Özgür Üniversite

Geride kalan on yıllarda İnsan hakları mücadelesi esas itibariyle “Evrensel Bildirge” temeli ve perspektifi dahilinde yürütölen bir mücadele oldu. Bildirge ilân edildikten sonra ‘ikinci ve üçüncü nesil haklarla’ daha da zenginleştirildi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin teorik/felsefik geri planında iki düşünce geleneği vardı: Çin ve modern Batı Avrupa. Çin düşünsel geleneği, Konfüçyanizm, Taoizm ve Budizm’de ifadesini bulurken, Modern Batı Avrupa düşünce geleneğinin gerisinde Greko-romen geleneği, Eski ve Yeni Ahit, ve özel mülkiyetin kutsanması anlayışı vardı. Özel mülkiyetin kutsanması, John Locke’un tezleriyle belirginleşti ve hakim anlayış mertebesine yükseltildi... Aslında Bildirge iki farklı tarihsel felsefik anlayışı uyumlandırma yolunu seçmişti. Doğu [Çin] düşünce geleneği, insan-insan ilişkisine öncelik verirken, Modern Batı düşüncesi insanın doğaya egemen olma ve ortak olanın [commons] özel mülke dönüştürölmesi temeline dayanıyordu. Dolayısıyla çelişik iki anlayışın uyumlandırılması sanıldığından daha zordu...

Evrensel Bildirge her ne kadar politik, sivil, sosyal ve ekonomik haklara gönderme yapsa da, özel mülkiyetin kutsandığı koşullarda bu hakların ete-kemiğe bürünüp, reel bir varlığa sahip olması mümkün değildir ve öyle olmadığı anlaşılmış olmalıdır. Modern Batı Avrupa kapitalist

kültürü, insanın ve doğanın sınırsız sömürsü temeli üzerinde yol alıyor. İnsan-merkezli [anthropo-centrist] bir anlayışın geçerli olduğu bir dünyada, doğa tahribatı kaçınılmazdı. Nitekim şimdilerde yüz yüze geldiğimiz sayısız ekolojik sorunların temelinde bu anlayış yatıyor. İkincisi, kapitalist üretim tarzının geçerli olduğu bir dünyada, söz konusu hakların temelinin aşınması ve her ileri aşamada da aşınmanın derinleşmesi kaçınılmazdır. Bir yanda toplumsal eşitsizlik üreten sistem işleme-ye, pupa-yelken yol almaya devam ederken öte yanda sosyal, politik, ekonomik ve sivil haklar alanının genişlemesini, iyileşmesini “hayal etmek” beyhude bir çabadır. İnsan yaşamını ve yaşamın tüm veçhelerini girdabına almış yıkıcı bir sistem olan kapitalizm ne kadar ‘iyi işlerse’, sorunlar, kötülükler, her türden riskler de aynı oranda ve doğrultuda büyümeye, insanlığın geleceği kararmaya devam eder. Eğer siz, insanların varlık nedeni olan besin maddeleri üzerindeki spekülasyonu sorun etmezseniz [ya da ediyormuş gibi yaparsanız], yaşam araçlarının bir kâr metayı olması durumuna itiraz etmezseniz, 950 dolar milyar-derinin gelirinin dünya nüfusunun %40’dan fazlasının [yaklaşık 2, 8 milyar insan] gelirinden fazla olduğunu görmezlikten gelirsiniz, sorunu bir bütün olarak kavrayabilmeniz artık mümkün olmaz... Zaten toplumsal eşitsizliklerin hızlı bir tempoyla büyüdüğü bir dünyada, sadece sosyal haklar değil, politik hakların gerçekleşmesi de imkânsız hale gelir, nitekim geliyor...

O halde yeni bir bildirme ilan etme zamanı gelmiş bulunuyor. Elbette hiç bir bildirme ne kadar yetkin olursa olsun, bir başına sorunların çözümlü için yeterli değildir ama moral ve sembolik önemi ve değeri de inkâr edilemez. Son tahlilde insanların verecekleri örgütlü mücadeleye ‘şeylerin’, ‘olayların’, ‘süreçlerin’ seyri etkili ve kalıcı bir şekilde değiştirilebilir. Böyle yeni bir bildirgenin de üç ana-temaya vurgu yapması gerekir: Birincisi, varoluşun, yaşamın ve insan refahının temel kaynağı doğadır, tabiattır, ‘toprak anadır’; ikincisi, bireysel zenginlik sadece kişinin özel yeteneğinin, çabasının, çalışmasının eseri değildir. Zenginliğin kaynağında doğa, insanlığın birikmiş mirası ve insanların ortak çalışması vardır. Dolayısıyla hiç kimse sadece kendi çabası ve yeteneği sayesinde ‘zengin’ olamaz.... Bireysel zenginlik, doğa, öteki insanlar ve ortak mirasdan daha fazlasına sahip olmanın sonucu olabilir ancak. Bireysel zenginliğin kaynağı sömürüden başkası değildir. Batı burjuva kültürü doğayı sınırsız yağmalanabilir, sömürülebilir, ‘pasif bir nesne’ saydı. İşte bu sefil anlayıştır ki, şimdilerde dünyamızı, gezegenimizi hızla yaşanamaz bir yer haline getiriyor. Yeni bildirme, *İnsanlığın Ortak İyiliğini*

[common good of humanity] esas alan bir perspektife sahip olmalıdır. Bu da başta doğa olmak üzere, ortak kültürel mirasa, ve sosyal haklara saygılı bir yaklaşımla mümkündür. Yaşamın temeli olan doğaya saygılı olmayan bir uygarlıktan, insana, onun haklarına ve insânî değerlere saygı beklemek, bir şeyi olmadığı yerde aramaktır. Zira bir sistemin insana-topluma bakışıyla, doğaya bakışı arasında doğru yönde bir ilişki vardır... Bu da demektir ki, eğer varolanın yanında ikinci bir bildirge olacaksa, kapitalizmi sorun etmesi gerekecek... Kapitalizm yaşamaya devam ettikçe gelecek nesillerin yaşamı kaçınılmaz olarak tehlikeye girecektir, nitekim girmektedir...

Mevcut eğilimler ve süreçler büyük kültürleri de hızla yok ediyor ve her geçen gün bu süreç daha da hızlanıyor. Öyleyse insanlığın ortak geleceğini kurtarmanın yolu, bu dünyada insan soyuna yaraşır bir yaşamın devamı, mevcut rotadan çıkmaya, perspektifi değiştirmeye, yeni bir paradigma oluşturmaya indirgenmiş görünüyor ve bu mümkündür. Mâlum, “insanlar üstesinden gelemeyecekleri sorunları ortaya atmazlar” denmiştir. Her insanın, her topluluğun, her ulusun hiç bir ayırımı tâbî olmadan sosyal eşitlik, kardeşlik, refah ve barış ortamında yaşamasına bir engel var mı?

MAZLUMDER başlarda ve bildiğim kadarıyla daha çok dînî inançlarından dolayı baskıya uğrayanların durumuyla ilgilenen bir hak örgütü olarak ortaya çıktı. Sanıyorum, Yılmaz Ensaroğlu'nun ve ardından Ayhan Bilgen'nin yönetime gelmeleriyle kapsama alanı genişledi. Esasen sadece belirli kesimleri hedef alan bir insan hakları örgütü o adı hak etmezdi. Eğer ortada evrensel haklar söz konusuysa, özgürlük, eşitlik, sivil, politik ve sosyal haklar herkes için gerekliyse, bir örgütün faaliyet ve etkinlik alanını bu şekilde sınırlaması uygun değildir. Sanıyorum şimdilerde daha tutarlı bir rota üzerinde faaliyet gösteriyor. Fakat bu tür örgütlerin zamanla bürokratlaşma, sıradanlaşma ve giderek asıl amaçta yabancılaşma riski her zaman mevcuttur. Dolayısıyla bu tür bir tehlikeye karşı dikkatli olmak gerekir. Bir de tabii bu tür çabaların her zaman ‘bütünü’ gözden kaçırmaması gerekir. Aksi halde insan hakları ihlalleri artmaya devam edebilir... Ve amaçlananla gerçekleşen arasındaki uyumsuzluk kaçınılmaz hâl alabilir...

Bu kısa yazıyı 20. yılınızı kutlayarak ve yeni bir ‘insan hakları anlayışının’ yaratılması çabalarına katılmanızı dileyerek bitiriyorum...

En samimi dostluk ve başarı dilekleriyle...

BEN MAZLUMDER'E GÜVENİYORUM

Hayko BAĞDAT

Ben MAZLUMDER'e güveniyorum.

Gayrısı doğru gelmezdi zaten algımıza.

En çok anlatasım olanlara, soykırımında yitirilen bir halkın anısını gözetirken, mübadelelerle gönderilmiş kıtaların insanlık kısmına vurgumda, en kalabalık cenazemiz Hrant için kelimimde, Müslümanlar beni hep dinlediler.

Hiçmiş gibi yapmasınlar, biliyorlardı diye örgütlendiler zaten zulüm tarihçemizi.

"Zulm eden bizden değildir"e cesaret ettiklerinden gayrı, ben Müslümanları biliyorum.

Şahit yazdım kendime her vesilede.

Vekalet verdim.

Emanet ettim hakkımı, bildiğim inançlarına güvenceyle, kocaman harflerle taklit ettim ayetlerdeki bana düşen güvenceye atfı.

Boğazlıyan kaymakamına ve ahalisine değil de müftüsüne atamızdır di-yebilme hali, siyasal algımın direnişine rağmen elimden tuttu hep, ya-lan yok geldiğimiz bu saatte.

Resminin küfür ettiği ölülerime, işaretlenmiş tarih geldiğinde fatiha okuyun dedim hep, peki dediler.

Hiçmiş gibi yapmasınlar, öyle yapmayı biliyorlar diye örgütlendiler za-ten.

Bu toprakların baltalar elinde halkları, bizler;

Sadece cenaze törenlerimizde kalabalık olmayı bildirdik ya, ne değişti ki?

Usulüne göre gömmeyi bildiğimiz ölülerimizi elimizden kim alabilir?

Ermeniler, bu toprakların usulsüz ölüleri, anadolunun her karış topra-ğında faili sabit., mezarı meçhul bir halk.

Ve onun bugüne kalmışının ağzından çıkacak fermana talip kalabalık-lar.

Onlar için ne yapmalı diye sordular?

Müslümanlar.

Ben bişey demeden az evvel sordular üstelik.

Denecek olan denmiştir.

“Önce söz vardı” diye başlar bendeki kitap.

Söz söylenmiştir.

İşitenler elimi uzatma mesafemde.

Medine Bircan üzgünce öldüğünden beri, Ceylan’a havan topu attığın-dan beri zimmetli cephane, nefes alışımı tehdit ettiğinden beri kurucu cumhuriyet ve korucu köyler ile diğerleri gibi öldürdüğünden beri Habil ile Kabil birbirini, söz söylenmiştir.

Nasıl yalan söylenir ki bu saatte?

Dokunduğun benim, insan.

Şimdi kendi kabilene vermeli kavgayı ilk, en başta ve en büyük.

Her kalabalıklaşılın hal gibi bir bakmaya gelenlere, görmeyi nasihat et kardeşim.

Niyet ettiğın gelecek benzerine rağmen olmalı en çok.

O benzerlerimiz ki en bizden, en yabancı, en hoyrat ve gaddar olanlar olacaktır.

Çünkü en tanıdık onlardır.

Hep kötü günlerde selamı aldık, Aleyküm selam.

Marifet iyi günlerde gözetmek olsun her birimizi, birbirimizle.

Bu yoldaşlık tamamlanana kadar.

Güveniyorum.

MÜSLÜMAN AHLÂKI, SİVİL TOPLUM VE MAZLUMDER

Hilal KAPLAN

Gazeteci

Müslümanlar modern zamanlarda ne çok tökezledi, tökezliyor, değil mi? Modernite karşısı olduğunu sanıp, her tür modern kurum ve söylemi yine modern bir biçimde “İslâmîleştirmek”le uğraşanlar bir yanda, modernitenin İslâm’la çelişen herhangi bir yanı olmadığını iddia edip kendini sorgusuzca modern zamanlara teslim edenler diğer yanda... Orada, arada bir yerde, bir imkân var. Kanaatimce MAZLUMDER bu imkânı sivil toplum alanında en güzel biçimde gerçekleştiren oluşumların başında geliyor.

Türkiye’de ne zaman büyük bir adaletsizliğin haberini alsak, gözlerimi MAZLUMDER’e çeviririm. Bu adaletsizliğe dair yapılan bir basın açıklaması ya da hazırlanan bir rapor var mı bakarım. Zira MAZLUMDER’in adaletin ve hakikatin tarafında olma istidadından ne devlet ne de diğer iktidar odakları için vazgeçmeyeceğini bilirim. Ve, bu güven duygusu, nerden bakarsak bakalım, çok şeydir.

MAZLUMDER’in, İslâm ahlâkına uygun olarak, mazlumların yanında ve zalimlerin karşısında durmaya devam etmesini temenni ediyorum. Yirminci yılınız hayırlara vesile olsun, Allah her dâim istikamet üzere kılsın.

ONURLU BİR DURUŞ ÖRNEĞİ: MAZLUMDER

Hüsnü TUNA

Hukukçu

MAZLUMDER'in bu günkü görünümüne bakmadan önce geçmişine de bir göz atmak yararlı olacaktır.

İnsanın toplumsal hayat içerisinde karşılaştığı olumlu olumsuz davranış ve uygulamalar vardır. Bu davranış biçimlerinin insanın yaratılışı ile başladığı şüphesizdir. Örneğin yaşama hakkına ilişkin ilk tecavüz Habil'in öldürülmesi olayı ile gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu ve benzeri olaylar kişiler tarafından gerçekleştirildiği gibi, devlet erkini oluşturan mekanizma-güç tarafından da gerçekleştirilebilir.

İnsanoğlunun hayatında uzun bir dönem, yapanın yaptığına yanına kâr (!) olarak kaldığı bir süreç yaşanmıştır. Son iki yüzyıl içerisinde insanların maruz kaldığı haksız eylem ve davranışlara karşı örgütlü yapılanmalar oluşmaya başlamıştır.

MAZLUMDER, yirminci yüzyılın son çeyreğinde oluşmuş bir insan hakları kuruluşudur. Türkiye'de yaşayan ve en çok insan hakları ihlaline maruz kalan dindar vatandaşlarımızın zihninde bu haklarının nasıl savunulacağına dair bir şekil ve algı bulunmazken MAZLUMDER dünyaya gelmiştir.

MAZLUMDER'in en önemli katkısı, dindar kişilerin zihninde, **“her insanın bir insan olmasından neşet eden hakları olduğu ve bu hakların ihlalinin kınanması gerektiği”** düşüncesinin oluşmasını sağlamasıdır. Daha da ötesi insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin haksızlığa uğrayanın yanında ona destek olunması, haksızlığı yapanın karşısında durulmasıyla ilgili bir prensip geliştirmiş ve bu prensibi hayat felsefesi yapmak için gayret etmiştir.

MAZLUMDER'e yirminci yüzyılın “Hilf-ul Fudul” örneği denilse abartılmış olmaz MAZLUMDER, İslâm'ın doğuşunda var olan fakat her ne sebeple olursa olsun Müslüman toplumlarda unutulmaya yüz tutmuş “haksızlığa karşı hakkın ve haklının yanında olma”, “zalime karşı mazlumun yanında yer alma” anlayışının, yirminci yüzyılın son çeyreğinde yeniden ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum, Müslümanların hem insanlığa karşı hem de inançlarına karşı görevlerini yapmasına zemin hazırlamıştır.

Haksızlıklara karşı susarak “dilsiz şeytan olma” tehlikesine maruz insanlığın, en azından bir kısmı için MAZLUMDER oluşumuyla bu tehlike “Zailime karşı mazlumun yanında olma” çabasıyla “Onur'a” dönüşmüştür.

MAZLUMDER'in doğuş süreci, Türkiye'de darbeler dönemine rastlamaktadır. Bu itibarla doğumundan bu güne kadar MAZLUMDER'in icra ettiği fonksiyon da bu denli önemli olmuştur.

Özellikle 1990 yıllarda yaşama hakkının faili meçhullerle örselendiği günlerde sesini alabildiğine yükseltmiş bir organizasyondur.

Post-Modern darbe sürecinde siyasi linç girişimlerinde, muhatapların kimliğine bakmaksızın sesini yükseltmiş bir kurumdur.

Post-Modern darbenin amaç edindiği “dindar vatandaşların inançlarına ve kimliklerine yönelik” saldırılarda, bu insanların özel ya da müşterek alanlarda maruz kaldığı hak ihlallerine karşı adeta hayatını ortaya koymuş bir insan hakları kuruluşudur.

1997-1998 yıllarında Üniversite öğrencilerinin ve memurelerin karşılaştığı kıyım uygulamalarına karşı olağanüstü gayretlerini unutamayız. Bu vesile ile Rahmetli Fikret Özdemir'i anmadan geçmek mümkün değildir. Her an ve her saniye haksızlığa uğramış öğrencilerin yanından ayrıl-

mayan MAZLUMDER temsilcisi Özdemir'in dolayısıyla MAZLUMDER'in darbe uygulamalarına karşı tarihi bir karşı duruş ifa ettiğine şahit olduk.

MAZLUMDER'in ilgi alanı tabii ki Türkiye ile sınırlı değildir. Dünyanın birçok yerinde meydana gelen ve mazlum halkların uğradığı haksızlıklara karşı da sessiz kalmamıştır. MAZLUMDER'in bu çalışmaları, yereliktan kurtulup evrensel olma(Uluslararası nitelik kazanma)sını sağlayacaktır. Bu çabasında başarılı olacağına inanıyorum.

MAZLUMDER'in yirminci yılında geçmiş yıllara göre daha güçlü ve etkin olduğunu düşünüyorum. Ülkemizde geçmişe göre insan hakları ihlallerinin azalmış olması MAZLUMDER'in çalışmalarını olumsuz etkilememelidir.

MAZLUMDER camiası, ***“asalak bir solucanın insan bedenini sömürmesine benzeyen iç çekişmelere”*** hiçbir zaman iltifat etmemelidir. Lüzumsuz güç israfına, sen-ben çekişmesine müsaade edilmemelidir. MAZLUMDER, ***“Artık fonksiyonunu tamamlamıştır”*** zehabına kapılmaya neden olacak atalete düşürülmemelidir.

İnsanlık var oldukça hak ihlallerinin olabileceği düşünülürse MAZLUMDER'in nice yirmi yıllar yaşaması gerekecektir. Ne varki bu güne kadar olduğu gibi bundan sonra da yaşamanın onurlu olanına talip olarak yaşmalıdır.

BASKININ HER TÜRLÜSÜNE KARŞI OLMAK...

Mazhar BAĞLI

Öğretim Üyesi

Bugün modern dünyanın toplumsal alandaki en belirgin yapılanması kurumsallaşmadır. Kimi rezervlere rağmen kurumsallaşma, toplumsal değerlerin ve normların oluşmasının ilk referanslarından birisidir. Her bir dönüşüm kendisine ilişkin oluşturduğu ilk kurumlar üzerinden ideolojik ve düşünsel yapılarını gerçekleştirir. İnançların, ideolojilerin ve hatta devletlerin zamanla oluşturdukları kurumlar üzerinden kendi varlıklarını tahkim ettikleri söylenebilir. Bundan dolayı da ilk kurumsallaşma çabaları her zaman dikkatli bir özeni gerektirir.

Toplum, birbiri ile iç içe geçmiş farklı işlevleri yerine getiren alt sistemlerden oluşan bir bütündür. Bu bütünlük her zaman bir uyum ve denge içinde yürümez. Kimi zaman toplumsal iç dinamiklerin dışındaki unsurların etkisi ile de bozulabilir. Modern dünyada bu dengeyi asıl bozan unsurun kamu otoritesi, devlet olduğu konusunda sosyal bilimcilerin neredeyse ittifakı vardır. Devlet, sahip olduğu işleyiş bakımından her zaman bir güç kullanım mekanizmasına dönüşebilir. Kamu gücünü elinde bulunduranların bu gücü kamu adına kullanırken özellikle de onu adalet olarak görme eğilimi her zaman var olmuştur. Bundan dolayı da onun üzerinde bir kamu vicdanının her zaman var olması gerekir. Bu da

kamu işleyişinin sadece hukuki değil aynı zamanda sivil alanlar üzerinde de kontrol edilmesini kaçınılmaz bir hale getirmektedir.

Dönemsel olarak kamu otoritesini dengeleyecek farklı girişimlerin varlığını yadsımadan vurgulamak gerekir ki, Türkiye'de muhafazakar insanların kamu otoritesine ilişkin zamanın ruhuna uygun bir dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Özellikle statükoya karşı adeta bir toplumsal muhalefet hareketi olarak kendilerini konumlandırıp siyasi alanda meşru yollardan sapmamaları çok önemli bir kazanım olmuştur.

Unutmamak gerekir ki belli bir dönemde muhafazakar insanlar için adaletin tesis edilmesine giden biricik yol kamu otoritesine sahip olmaktan geçtiğine inanılıyordu ve bu amaca ulaşmak için de bu gücü ele geçirme planları yapılmaktaydı. Ancak zamanla adaletin tesisinin sadece bu alan üzerinden mümkün olmadığı, hatta her şeyden önce bunu vicdanlarda canlandırmak gerektiği fark edildi ve asıl ilgi alanı da farklılaşmış oldu. Deyim yerinde ise sahip olunan ütopya değişmiş oldu.

Çünkü günümüzde adaletin tesis edilmesine giden yol, evrensel standartlarda hukuk normlarını benimseyen bir kamu vicdanının oluşmasından geçmektedir. Adil bir hukuki işleyişe sahip olmanın öneminin fark edilmesi pek çok öncelliği de değiştirmiş oldu. İnsanlığı bir arada yaşatabilen ortak aklın oluşturduğu ortak paydalar önem kazanmaya başladı.

Hem dünyada hem de Türkiye'de 1990'larda bir taraftan ulus devletler ve devletlerin resmi ideolojileri sorgulanmaya başlamış öte yandan da insan hakları ve demokrasi ile ilgili tartışmalar alevlenmiştir. Ancak bu süreç kimi ülkelerde son derece sancılı geçmiştir. Resmi ideolojilerini ve klasik reflekslerini kendi varlıklarının önkoşulu olarak gören devletler bu yeni tartışmaları bastırmak istemişlerdir. Bu durumun Türkiye'deki tipik pratiği başörtüsü yasağıdır. Her ne kadar daha eski bir sorun olsa da en çok görünür olduğu bu dönem(1990'lar)dır. Çünkü bu dönemde pek çok etmenin tetiklediği değişimlerle muhafazakar insanlar kamusal alanın değişik birimlerinde daha çok görünür olmaya başladılar. Bu değişime özellikle kamu ve medya üzerinden yürütülen operasyonlarla karşı konulduğu ve bu çabaların giderek bir baskıya dönüşmesi yeni yönelimleri de beraberinde getirdi. Özellikle sivil siyaset alanındaki çalışmalar ile sivil toplum kuruluşlarına ilgi giderek artmaya başladı.

Doğal olarak en çok özgürlüklerin kısıtlandığı alanlara ilişkin faaliyet gösteren kurumsallaşmalar gerçekleşti. Başörtüsü yasağının toplumun pek çok kesimini ilgilendiren bir sorun olarak derinleşmesi konuyla ilgili çalışmaların hem yoğunluk kazanmasına hem de çeşitlenmesine neden oldu. Bu alandaki özgürlük sorununun bir insan hakkı ihlali olarak değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin düşüncenin spontane olarak oluşturduğu dayanışma ve sivil toplum dernekleri konuyu gündeme taşıyarak önemli bir işlev yerine getirmiş oldular. Bir başka ifade ile bu dönemde bu ve benzeri diğer özgürlük alanları üzerindeki kamu otoritesinin oluşturduğu baskılara karşı bir direnme odağı olarak oluşan sivil toplum kuruluşları giderek güçlenmeye başladılar. Bu alanda ilk kurulan STK'lardan birisi olarak MAZLUMDER, sadece muhafazakar insanların haklarının ihlaline ilişkin bir kamuoyu oluşturmak için değildir, aynı zamanda insan hakları alanındaki diğer ihlalleri ve baskıları da gündeme getirerek konuyla ilgili bir bilincin ve kamuoyunun oluşmasına büyük bir katkıda bulundu.

MAZLUMDER, mazlumlarla dayanışma düşüncesinden hareketle her alandaki zulme karşı bir faaliyet alanı belirledi kendisine. Çünkü insan hakları bilinci sadece belli bir alanla sınırlı kalmayı kabul etmez. Hatta bu bilinç için belki de en tehditkar durum bir başka alandaki hak ihlaline gözünü kapatmaktır. Çünkü hak ihlali esasında hukuka yönelik bir operasyondur, hangi hakkı ihlal ettiği çok da önemli değildir.

MAZLUMDER, ilk kurumsallaşma döneminde sadece muhafazakar insanların hak ihlaline yönelmiş bir çalışmanın içinde olabilir, ama zamanla bu alandaki temel değerleri benimseyip bu değerleri merkezi bir konuma yerleştirmiş olduğundan bugün artık gerek Türkiye'de gerekse de yurt dışındaki her türlü insan hakkı ihlaline yönelik faaliyet gösteren bir kurum haline gelmiştir.

Benzer alanlarda çalışma yapan pek çok STK'nın MAZLUMDER'den öğrenmeleri gereken çok şey olduğu söylenebilir. Hiçbir imada bulunmaksızın söylemek gerekirse, belli bir sorun alanındaki hukuk ihlali üzerinden neşvü nema bulan derneklerin bir başka alana mesafeli duruşları tüm çıplaklığı ile aşikardır. Ülke genelinde kendisini insan hakları ile ilgili en yetkin kuruluş olarak gören yapıların insandan anladığı sadece "kendisi gibi düşünen varlıklar" olduğu gerçeği ne kadar ürkütücü ise MAZLUMDER'in herkesle ilgili çalışmaların içinde olması da o kadar güven verici bir atmosferin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

BİR MAZLUMDER YETMEZ

Osman TUNÇ

Yazar

Her asırda olduğu gibi çağımızda da zalimlerin mazlumlara karşı işlemiş oldukları cerimeler, suçlar sürüp gitmektedir. Söz konusu zulümler ve haksızlıklar bazen şahıslar bazen kurumlar ve bazen de devletler ve hükümetler düzeyinde müşahede edilmektedir. Mazlum ve masum kişilere, cemaatlara ve hatta kavimlere karşı yapılan ve yapılmakta olan zulümleri, haksızlıkları, işkenceleri ve yargısız infazları deşifre edecek, suç işleyen zalimleri kamuoyuna tanıtacak, suçsuz ve masum kesimlerle dayanışma içinde olacak ortak bir vicdanın, kolektif bir aklın organizasyonu anlamında resmi olmayan sivil kuruluşlara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır.

Din, mezhep, kültür, meslek ve meşrep farkına bakılmaksızın zulme uğramış olanların, masumların, mazlumların ve suçsuzların yanında yer almak, onların dertleri ile ilgilenmek İslami olduğu kadar insani bir görevdir de.

İnsanlığın önderleri olan tüm peygamberler, gönderilmiş oldukları toplumlarda, zulüm ve haksızlıklarla mücadele etmiş ve her türlü sömürüye karşı çıkmışlar, güçlüye karşı zayıfın yanında yer almışlardır. Onların mirasçıları olan gerçek İslam uleması da resmi otoritelere karşı sivil-

rin yanında yer almış, zülüm ve haksızlık kimden ve hangi otoriteden gelirse gelsin karşı gelmişlerdir.

İslam'ın ana kaynakları Kur'an ve Sünnet; her türlü zülüm ve haksızlığın karşısında durmanın, zalimi bir şekilde durdurmanın toplumsal barış için zaruri olduğunu, küfrün devam edebileceğini ama zulmün asla devam edemeyeceğiyle ilgili vurgularla doludur.

Hz. Muhammed, kendisine henüz peygamberliğin gelmediği dönemde yani İslamiyet'ten önce, Mekke'de bir grup insanın kendi aralarında yerli ve yabancı kimsesiz birine zülüm yapıldığında ve haksızlığa uğratıldığında söz konusu zalimlerden hakkını geri alıncaya kadar kabileleri ile birlikte ona yardım edeceklerine dair bir sözleşme imzalamışlardır ki, bu sözleşme Hilfü'l-fudul olarak bilinmektedir. İşte bu sözleşmeye o dönemde imza koyanlardan biri de henüz peygamberliği gelmemiş olan Hz. Muhammed'dir. Peygamberliği geldikten sonraki dönemde, kendisini Abdullah b. Cud'an'ın evinde akdedilen Hilfü'l-fudul yeminine katılmış olduğu için gurur duyduğunu söylüyor, ve bu şerefi kıvılcıklı bir deve sürüsü ile dahi olsa değişmeyeceğini her vesile ile ifade ediyordu.

Evet, günümüz insanların Hilfü'l-fudul anlamında, Kur'anî tabirle mustazafların (güçsüzler, zulme maruz kalmış olanlar) haklarını zalimlerden geri alabilmeleri için zarf ve mazrufu uyum içinde olan sivil toplum kuruluşlarına dünden daha çok ihtiyaç vardır.

Dolayısıyla bir MAZLUMDER yetmez.

MAZLUMDER'in kuruluşunun 20. yıldönümünde... BİR ÇAĞDAŞ 'HİLF-UL'FUZÛL' KURUMU...

Selahaddin EŞ/ÇAKIRGİL

Yazar

Müslüman toplumlarda ferdî fazîletlerin daha bir gelişmiş olduğunu hepimiz tesbit ve iddia edebiliriz.. Bu hususu yabancı birçok sosyal gözlemci de kabul edebiliyor..

Ama, bu fazîletlerin sosyal planda teşkilatlı/ organize şekilde sergilenmesi açısından hele de bizim toplumumuzun çok güçlü olduğunu aynı şekilde iddia etmekte zorlanabiliriz. Hele de Anadolu'daki tarihimizin son 70-80 yıllık diliminde, yani **kemalist-laik** dönemde toplumumuz bu açıdan daha bir fakirleşmiştir.. Çünkü, materyalizm üzerine bina olunan laiklik, insanı ister istemez, *bencil/ egoist/ hodgâm* hâle sürükler.. Halbuki, milletimizin inancı ve bütünüyle müslüman kültürü, insanı **digergâm / başkalarını en azından kendisi kadar düşünmeye** teşvik eder..

Gerçi, kamuoyunu ayağa kaldıran bazı ahlâksızlıklar karşısında hemen, toplumun çeşitli kesimleri kontrol edilmesi çetin tepkiler verebilmektedir, zaman zaman..

Başta çocuklara yönelik olmak üzere, cinsî konularda ortaya çıkan bir takım **ahlâksızlık** iddiaları veya *toplumu dehşete düşüren korkunç cina-*

yetler karşısında, tahrik olan binlerce insanın karakolları basıp, sanıkları güvenlik güçlerinin elinden zorla alıp, linç etmek istediklerine dair tepkileri zaman zaman hep duymuşuzdur..

Ama, toplumu, sosyal bünyeyi derinden sarsan, yaralayan cinayetler ve ahlâksızlıklar karşısında ortaya çıkan bu gibi tepkilerin ötesinde; toplumun sağlıklı bir çizgide kalabilmesi ve bu gibi ahlâksızlık ve zulümlerin mazlum ve mağdurlarına kol -kanat gelecek bir sosyal örgütlenme örneği açısından, hayırlı işlerde yarışmayı esas alan **gönüllü kuruluşlar** şeklinde bir sivil örgütlenme, bizim toplumumuzda ülke çapında çok başarılı bir örnek olarak sergilenememişti..

Gerçi başka alanlarda, irili-ufaklı bir takım **hayır kurumları** vardı, ama, mazlum ve mağdurlara sahip çıkmayı kendisine şiar-prensib edinen bir anlayışla örgütlenme açısından, **'MAZLUMDER'** çapında, yaygın ve başarılı bir başka örneğe sahip değiliz, herhalde..

'MAZLUMDER' diye bir sosyal faaliyet ve örgütlenmenin hayata geçirilişinin üzerinden 20 yıl geçmiş..

Belki, bu 20 yıla bakıldığında, **'şunlar da yapılabilirdi, ya da şurada yanlış yapıldı..'** gibi temenni, eleştiri veya hayıflanmalar olabilir. Ama, **'MAZLUMDER'** deyince, insanlarda genel olarak olumlu düşünce ve duygular uyandığını sanıyorum şahsen..

İlk kurucular kimlerdi, tam olarak hatırlamıyorum.. Elbette bu hayırlı hizmette ilk adımları atanlardan bazı isimler var hâfızamda.. Meselâ, gıyaben âşına olduğum Ş. Çarsancaklı ve A. Selâmet gibi isimler geliyor, hatırıma..

'MAZLUMDER'in şekillenmesinde ve hizmetlerinin yürütülmesinde, elini taşın altına koyan ilklerden **İhsan Arslan, Süleyman Arslantaş, Yılmaz Ensarioğlu** vs. arkadaşlarla yurt dışında karşılaştığımda, tabiatıyla **'MAZLUMDER'**in çalışmaları da gündeme geliyordu..

Başlangıçta, söylenenler heyecan vericiydi.. Ama, başarılı olunabilecek miydi?

Çünkü, geçmişte nice hayırlı sosyal teşebbüsler görmüştük ki, onlar da başlangıçta çok heyecan vermişlerdi; ama, sonunda bir hayıflanma da taddırmişlardı, ümid bağlayanlarına ve destekçilerine..

Bu açıdan bakıldığında, ‘**MAZLUMDER**’ sahasında, gerçekten de imrenilecek bir çizgide, ve kendisine destek verenlere veya ümid bağlayanlara bir hayıflanma taddırmadan sürdürüyor hizmetlerini..

Bu vesileyle bir anekdot aktarmak yersiz olmayacaktır:

Birgün, yurt dışında, **ulemâ**dan, yüksek dereceli, etkili- yetkili ve sorumlu bir zât tarafından, akşam yemeğine davet edilmişim.. O gün, **İhsan Arslan**’la birlikte olduğum için, o dâvete birlikte gitmiştik..

Sohbet, bir çok konunun yanında, müslümanların dünyadaki muhtelif sosyal faaliyetleri üzerine de gelmişti.. **İhsan**, **MAZLUMDER**’in çalışmalarını anlatıyor ve amma, muhatabımız, anlatılanları şübhıyla karşılıyordu; hele de **gayrimuslimlere** veya İslam’la ilgisi olmayan kişi veya gruplara yardımcı olunmasını bir türlü kabul etmek istemiyor, bu yoldaki çabaları gereksiz bir hassasiyet olarak niteliyordu..

Saatlerce süren bu sohbette, **İhsan** ise, ‘**Efendim, mazluma, dini, ideolojisi, kimliği sorulmaz.. Mazlum, her kim olursa olsun, yeter ki, zulüm görsün; haksız bir eylem ve baskı altında kalsın, biz müslüman olarak ona yardım etmekle mükellefiz..**’ dedikçe, muhatabımız başını redd mânasında sallayıp duruyordu..

Sonunda, **Resul-i Ekrem** (S)’in, Peygamberlik öncesi döneminde, Mekke’de, yani **şirk toplumunun** olabildiğince hâkim ve organize olduğu bir sosyal bünyede, zâlimlere, haksızlara karşı, mazlûmların, mağdurların yanında yer almak için, hattâ müşrik toplumun önde gelen isimlerinden bazılarıyla bile bir araya gelmiş olan ve o zaman, Mekke toplumunda ‘**Muhammed-ul’Emîn**’ diye anılmaktan başka bir konumu bulunmayan Hz. **Peygamber**’in de, bir avuç insanla birlikte ‘**Hilf’ul Fuzûl / -veya- Fudûl- (Faziletli Yeminleşmesi)**’ diye anılan örgütlenişini hatırlattık..

Evet, velev ki, sosyal hayatı yöneten güç meşrû’ olmasa bile, o düzenlerde yine de, mazlûmların, mağdurların, zayıfların, eman ve imdad dileyenlerin, yardım bekleyenlerin, ezilenlerin yanında yer almak, bütün zaman ve mekanlarda, insanlık onuruna sahip herkes tarafından öncelenmesi gereken bir özellik taşıyordu..

‘**Hilf-ul’Fuzûl**’ün zulüm gören, mazlûm durumuna düşen her kim olursa olsun, onun **dinine, ideolojisine, ırkına kavmine, rengine, kabilesi-**

ne, diline, cinsiyetine bakılmaksızın, o mazlûmun, o mağdurun yanında yer alabilmek gibi bir niyetinin olduğunu o zamanlara aid haberlerden de anlıyoruz..

Hattâ o kadar ki, '**Hilf-ul'Fuzûl'** adı taşıyan o kurumun kendisine şekil veren o yüksek anlayışla yaptığı hizmetler, daha sonra **Resul-i Ekrem (S)**'e hatırlatılıp, o gibi çalışmaların geçerliliği sorulduğunda, o yüce Peygamber, '**O günkü şartlarda olsa, o çalışmalara yine katılırım..'** demişti..

Bu hatırlayışlardan sonra, muhatabımız da sonunda ikna olmuş gibiydi..

*(Aradan zaman geçtikten sonra, bir büyük deprem felaketi sonrasında, dünyanın her bir yanından, başka din ve ideolojilere mensub **ferd, toplum** veya **devletlerce** gönderilen yardımlar ve yapılan sağlık ve kurtarma hizmetleri karşısında, müslüman halk içinden, şaşırان ve nasıl bir tepki vereceğini kestiremeyip rahatsız olan bazıları için, aynı zâtın, makale ve konuşmalarında, '**Kardeşlerim, bu yardımlaşma insanlığın gereği.. Hepimiz, Allah tarafından yaratıldık.. Ve Allah'ın yarattıklarına merhametle yaklaşmak, mazlum ve mağdur olanlara yardımcı olmakla mükellefiz..***

Çaresizlik içinde, zulüm veya baskı karşısında kalan insana, dini, inancı, ideolojisi sorulmaz.. Bir arabanın altına düşmüş insana gidip de, 'Hey, sana yardım edeceğim, ama söyle bakalım, senin inancın, ideolojin nedir?' diye sorulmaz..

***Hattâ, azgın bir ateist olduğunu bildiğimiz birisi bile olsa, zulme uğradığında, haksız bir baskıya maruz kaldığında, çaresizlik içine düştüğünde; bizim müslüman olarak vazifemiz, Allah'ın yarattığı ve hayat bahşettiği o gibilere, bize saldırmadıkları durumlarda, elimizden gelen her türlü yardımı yapmaktır.. Savaşta ise, yine başkaları gibi geliş-güzel savaşamayız, zulmetmemek mecburiyetindediriz.. Çünkü, biz müslümanız.. Allah'ın bütün yarattıklarına merhametle muamele etmekle mükellefiz..'** şeklinde diye görüş belirtmek noktasına gelmişti..)*

Bu vesileyle, burada bir noktaya daha değinmek gerekiyor..

Mehmed Âkif merhûm, **Safahat'**ında ilginç bir tartışmaya giriyor ve gö-

rüşlerini dile getirirken, **fazîlet hissinin ancak, Allah korkusuyla olabileceğini** dile getiriyor ve,

'Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;

Fazîlet hissi insanlarda, Allah korkusundandır..

Yüreklerden çekilmiş farz edilsin, havf-ı Yezdân'ın,

Ne irfanın kalır tesiri, katıyyen; ne de vicdanın..'

diyordu..

Bu mısralar, **merhûm Âkif**'in çok bilinen ve çok atıfta bulunulan şiirlerinden birisinde yer alır.. Ancak, burada dile getirilen görüşler üzerinde fazlaca durulmadığını söyleyebiliriz.. Çünkü, bizim gibi bir **Allah** veya herhangi bir **tanrı** inancı taşımayan bazı insanların bile; en azından zâhiren, dış görünüş itibariyle, bir çok fazîletli ve ulvî insanî hasletleri sergilediklerini görebiliyoruz..

Özellikle de, bizim gibi inanmayan ve hattâ Allah inancına sahip olmayan toplumlarda bile, zayıfların, mazlumların, güçsüzlerin korunmasına yönelik bir isteğin birçok insanın beyninde ve kalbinde, fitrî bir ihtiyaç halinde yansıdığını söyleyebiliriz. Bu yüzden, fazîletli / erdemli davranışlara imrenilmesinin sadece müslümanlara aid bir özellik olduğunu söyleyip geçerse, bu, erdemliliği sadece kendimizle sınırlamak gibi bir bencilliğe sürükleyebilir bizi..

Bu açıdan, meselâ, 1930'larda vefat eden, Lübnan'lı *-soylu bir* hıristiyan-arab mütefekkir *olan-* **Khalil Jibrân**'ın, başka insanların felaketlerine, **'Allah'ın dediği olur..'** anlayışıyla ilgisiz kalmasına itiraz ederken; *'Yoksa, kendinizi selâmette, esenlikte bulup, 'Aydınlıkta oturanlar karanlığın oğulları için ne yapabilirler ki? (...) Allah'ın dediği olur..' mu diyorsunuz..*

Evet, Allah'ın dediği olur..

Ama, siz de 'Allah'ın size dileğini ve bize de yardımını yaptırtsın diye, benliklerinizi buldukların yerin üstüne yükseltseniz ya.. (...)' şeklinde dile getirdiği görüşler, ne kadar yerinde ve düşündürücüdür..

Evet, bütün yaratılanlara yardımcı olmaları için, yine Allah tarafından, yarattıklarına bahşedilen fitrî özelliklerle hareket etmek hasletinin bü-

tün insanlar tarafından paylaşılması yolunu kimseye kapatmamak ve bu yolu açmakta da öncülük yapmak için hayırdan yarışmak özelliğimizi sergilemek, biz müslümanlara daha bir yakışmaz mı?

Mâûn Sûresi'nde yapılan ihtarlar da bizi, ibadetin rûhunu kavramaya, o ruh ile şuûrlanmaya davet etmiyor mu?

İnsan'ı Kendisine halife olmak liyakatiyle yarattığını bildiren **Allah'ü Tealâ**, elbette ki, insanların kendi iradeleriyle fazîletli, takvâli olmayı seçmelerini de öğütüyor.

'**Kudsî'** olarak nitelenen bir **hadîs** rivayetinde; Allah'ın, kendi yarattıklarına merhametle, adâletle yaklaşmayan bir kısım kullarını, diğer bir kısım kulları adına, '**Ben hastaydım, niye ziyaretime gelmedin? Ben açtım, niye beni doyurmadın?'** diye sorguladığı haber verilir.

Evet, gerçekte bütün ilahî dinlerin ortak ismi olan İslam, ideal insana ulaşmanın yollarını gösterir ve insanları sadece sözle değil, davranışlarıyla da o yüce hedefe yönlendirmeye çalışırken.. **Digergâm / başkalarını en azından kendisi kadar düşünmek** gibi bir özellik donatmaya çalışıyor mu?

O halde, diyebiliriz ki, fazîlet hissini **Allah'ü Tealâ**, bütün insanların yaratılışına yerleştirmiştir; o bir yaratılış kodlamasının gereğidir.. Ama, bazıları o çekirdeği, o fitrî hasleti geliştirmiş, bazıları da bastırmış, hattâ yok etmiştir..

Hattâ, yardımlaşmanın, ve mazlumdan, mağdurdan yana olmanın ve zor güçlere karşı çıkmanın sadece insanlara has bir yaratılış özelliği olmadığını bile söyleyebiliriz..

Nitekim, hayvanlar âlemiyle ilgili ilmî araştırma ve gözlemlerde, sadece anne-babanın yavrularını kurtarmak için değil, aralarında kan veya tür bağı bulunmayan canlılar arasında, bazı hayvanların; canavarların saldırıları karşısında çaresiz kaldıklarını gördükleri başka hayvanlara yardımcı olmak istediklerine dair ilginç örnekler devamlı gözlenebilmektedir..

Bu bakımdan, insanın, diğer insanlara ve diğer yaratıklara da, yardımcı olmak için şuûrlu olarak bir yardım eyleminde bulunması her türlü övgünün üstündedir ve şübhe yok ki, **rızâ-y'i ilahî'**ye nail olmak için de bir güzel davranış şeklidir..

Hele de, inandıkları ve sahib oldukları değerler bakımından insanların en faziletlisi sayılmak durumunda olabilecek müslümanların, bir çaresizlik veya zulüm karşısında kalanlara el uzatmak için örgütlenmesi, daha bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır..

Bu bakımdan, **'MAZLUMDER'**, bizim toplumumuzda , sosyal yardımlaşma ve dayanışma örneği alanında bu derecede yaygın ve başarılı fazlaca örneği olmayan bir çabanın da adıdır.. Ve, faziletleri ferdî planda tutmayıp, olabildiğince geliştirmeye çalışmak da bir ayrı erdemdir, şüphesiz..

Bir zamâne **'Hilf-ul'Fuzûl (Fazîletliler Yeminleşmesi)'** kurumu mahiyetinde olan **MAZLUMDER'**in 20. hizmet yılını geride bırakması münasebetiyle; geleceğe akıp gidecek bir kesintisizlikle sürmesini temenni ettiğim çalışmalarında daha parlak başarılar diliyor, insanî hasletleri daha bir geliştirmek gibi bir hedef uğrunda bir araya gelip, emeklerini birleştirerek bu hayırlı yapılanmada hizmet veren herkesi gıpta ve saygıyla selamlıyorum..

MAZLUMDER İNSANA UMUT AŞILIYOR

Sevan NİŞANYAN

Yazar

Geniş bir perspektiften bakarsak; geçmişte toplumlar “dar kavmiyetçi”, “aşiretçilik”, “biz ve onlar” anlayışı içerisinde yaşarlar. Zaman zaman da siyasi sınırlar genişler. Toplumlar birden bire şu gerçekle yüz yüze gelirler; “bizim yıllardır düşman gördüğümüz aşiretler bizler gibi insanmış! Bizim onlarla ortak yaşama zeminlerini oluşturmamız lazım.”

Bunlar tarihin globalizasyon evreleridir. Roma İmparatorluğu böyle bir globalizasyon yarattı. Yunanlılar, Romalılar ve öteki kimlikleri bir arada tutacak bir zemin arayışı içerisinde girildi. Hıristiyanlığın ortaya çıkışı bir arada yaşama zemini oluşturulması hakkındaki ihtiyaca cevap verdiğinden, hızla yayıldı. Aynı biçimde Araplar da dar, cemaatçi bir noktada iken o dönem ortaya çıkan Müslümanlık, onlara evrensel bir bakış açısı kazandı. Bugünkü dünyada da buna benzer bir süreç yaşanıyor; Artık yollar var, internet var, TV var, insanlar daha kolay iletişim içinde. İstanbul’da sokağa çıktığında Türk’ ten çok yabancı görüyorsun. İskoçya’nın en kuzeyindeki adaya gittiğin zaman bir Türk dönerci ve yanında Hintli bir dişi ile karşılaşıyorsun. Dünya, sınırlar arası, dinler arası diyalogların geliştirildiği bir köy haline geldi. Bunlara rağmen cemaatçilik, milliyetçilik, düşmanları Çanakkale’ den geçirmeyeceğiz anlayı-

şı inandırıcılığını yitiriyor. Bizden olmayanlarla ortak bir hak anlayışına ulaşmak gerekiyor. Benim ne kadar hakkım varsa onunda o kadar hakkı var dememiz gerekiyor; daha sağlıklı bir iletişim için. Türkiye'de bu anlayışın filizlendiğini görüyoruz ama henüz daha yolun çok başındayız.

“Hak-Hukuk “kavramlarının laik batılı bir azınlığın elinden çıkması Müslüman çoğunluğun söylemine dâhil olması çok büyük bir devrimdir, büyük bir değişikliktir. Belki daha öncede bunun ipuçları vardı, MAZLUMDER vasıtasıyla Müslümanlar sözlerini söyleyebiliyordu da, bunu biz duymuyorduk. Fakat basına, kamuoyuna yansıdığı kadarıyla, Türkiye'de Müslüman ve muhafazakâr kesimin bu temel konuda duyarlılık kazanması çok olumlu bir devrim niteliğindedir. “İnsan Hakları” “İnsan Hukuku” kavramlarının bir ülkede oturması için zaten o burjuva azınlığın dışına çıkması gerekirdi, öyle olmasa, yapılan işler hobi olmaksızın ileri gitmezdi. Gördüğüm kadarıyla MAZLUMDER, benzeri örgütlerle beraber bunun öncülüğünü yapmış ve Türkiye'nin minnettar olduğu işler yapmıştır.

Herkeste var olan ama özellikle azınlıklarda daha fazla görülen “bu ülkede yaşamakla yanlış mı yapıyorum?” sorusunun karşılığında yaptıkları işlerle “iyi ki bu ülkede yaşıyorum, burada da iyi şeyler oluyor” dedirten bütün her şey, şahsi minnetimi kazanır. Bu noktada MAZLUMDER'in yaptığı iş mücevher değerindedir ve kıymetini bilmemiz lazım. Benim gençliğimde toplumsal meselelerle birkaç solcu entelektüel ilgilenirdi. Bunlar sokağa çıkıp konuştukları zaman ya taşlanırlardı ya da kendileri ekmek kaygısı içerisindeyken farklı konularla ilgili duyarlılıkları lüks bulur, dışlardı. Bu da bir ülke ve toplum hakkında karamsar ve umutsuz bir tablodur. Bunun değişmesi Türkiye de son on yılda yaşadığımız devrimin en önemli unsurlarından biridir.

MAZLUMDER'in gördüğüm kadarıyla; Türkiye de şimdiye kadar değinilmemiş yerlere ve değinilmemiş, ulaşılmamış bir bakış açısıyla bakmasını iyi buluyorum. Hatta iyunin de ötesinde, insana umut aşıl原因 bir yaklaşımı olduğunu görüyorum.

Türkiye'de bu anlayışın filizlendiğini görüyoruz ama henüz daha yolun çok başındayız. Burada yaşanacak büyük bir evrimin zerresini görebiliyoruz ancak. Fakat MAZLUMDER anlayışında olan kişiler ve kurumlar sayesinde bu anlayış gelişecek.

MAZLUMDER, KADINLAR CEPHESİ...

Sibel ERASLAN

Avukat/Yazar

“Bana nasır tutmuş ellerinizi gösteriniz...”

(Entelektüellerle Konuşma, Üstad Tabı Tabai)

1985-1989 yılları arasındaki İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ndeki öğrenciliğim, -özellikle 1986’dan itibaren-; başörtüsü yasaklarıyla uğraşarak geçti. Bir kısmında örtülü olmadığım halde, ama her safhasında eğitim hakkı için mücadele eden kadınların arasında geçen bu okullu günlerimde Asiye Dilipak’ın kurduğu Öğrenci Velileri Dayanışma Derneği’nden başka derdimizle hemdert olan başkaca bir sıcak ses yoktu...

Aslında çeşitli sanat, edebiyat, meslek birlikleri yok değildi. Ama öğrencilerin sorunlarıyla, hassaten kızların ve kadınların eğitim ve istihdam problemleriyle ilgilenen bir mekan, çatı, hassasiyet gurubunun yokluğunu canımız yanarak hissediyorduk...

Av.Macide Göç, Yazar Sabiha Ünlü, Yazar Bakiye Marangoz, Yazar Emine Şenlikoğlu, Süreyya Yüksel, Fatma Kutluoğlu, Fevziye Nuroğlu, Ayşe Pamak, Hasibe Turan, Halime Uyulan, Mine Alpay, Ankara’dan Şerife Kartıcı (1986’da ilk açlık eylemini başlatan direnişçi), Av. Zeynep Şen, Av.

Halise Çiftçi ve Özden Zehra Sönmez, İzmir'den Av. Beste Yazak, Av. Lütfiye Özdoğru gibi isimler, Asiye Dilipak'ın başlattığı ama bir süre sonra maddi imkansızlıklar dolayısıyla işlevsiz kalan deneyimin, bir şekilde (ve erkekleri de hareketlendirerek, içine alarak) daha kurumlaşmış bir yapıya dönüşmesini konuşuyorlardı...

Girişim, Vahdet, Mektup, İmza, Teklif, Çivi gibi dergi çevrelerindeki kadın yazarlar olarak da böylesi bir beklentiyi sürekli dile getirirdik...

İslami kesimin uzun yıllar suskunlukla ve ağır bedeller ödeyerek yürüdüğü “onur” ve “kabul” sınavı, 80 sonrasında kadınlar üzerinden yaşadığı yasaklar ve ayrımcılıklar da eklenince, hukuk mücadelesi meselesinde bizleri yeni deneyimlere mecbur kılıyordu...

1986'ya kadar kadınların dernek üyesi olması dahi, tartışma konusuyken, üniversitelerde patlak veren başörtüsü yasağı ile şimdye kadar çok da hareketlilik arz etmeyen kadınlar kesimi, kıpırdanmaya, konuşmaya ve hak aramaya yönelmişti... Mütedeyyin kızların bursiyer olmak dışında sivil hareketin içinde yer almalarının ilk deneyimi, 1986'daki öğrenci hareketleriyle başlar...

MAZLUMDER'i, ortaya çıkaran süreci kadınlar üzerinden okurken, 1987'de örtülü olduğum gerekçesiyle indirildiğim belediye otobüsünü ve o gün uğradığım bu haksız saldırıdaki yapayalnızlığımı, duyduğum utanç ve acıyı, hatırlıyorum...

1989'da arkadaşım Esin'i, İstanbul Üniversitesi Hastanesine örtülü olduğu gerekçesiyle sokamayışımız, sokaklar boyunca sırtımızda taşıyarak bizi kabul edecek hastane arayışımız da MAZLUMDER'i kurmak zorunda olduğumuzun aynası gibidir halen benim için...

Biz MAZLUMDER'i, hazırda bulmadık...

Onu kurmak, bulmak zorundaydık...

1997 sürecindeyse, evimin tüm oda kapılarında “her kim olursa olsun mazlumdan yana, her kim olursa olsun zalime karşı” sloganının yazdığı meşhur MAZLUMDER çıkartmaları yapıştırılıydı. Şayet eve dönmeyecek olursak, herkesin birbirini arayacağı bir telefonda MAZLUMDER. Dışarı çıktığımızdaysa; ani gözaltılar, adam kaçırmalar ve her türlü kanun dışı derdest ihtimallerine karşı, ceplerimizde, cüzdanımızda, benimse çoğu kez avucumun içinde tükenmez kalemle yazdığım bir telefon numara-

sıydı MAZLUMDER... Darbe dönemlerinde avukat olmanızın dahi pek bir anlamı kalmaz. O dönemde yaşadığım gözaltı, kimlik soruşturması gibi fiili olaylarda, hangi kentteysem derhal o şehrin MAZLUMDER'ini, İstanbul ve Ankara bürolarını arattığımı hatırlıyorum. MAZLUMDER, durup dururken kaybolma, kaybettirilme ihtimalinize karşı, bir imdat çılgılığıdır. Deprem enkazının altından sesinizi duyuracağınız bir avazdır MAZLUMDER...

2000'lerdeyse avukat olarak bir karakoldan diğerine yetişemediğimiz malum günler gelmişti. Küçükköy İmam Hatip Lisesi'ne keskin nişancıların gönderildiği, Üsküdar İmam Hatip Lisesi'nde veli ve öğrencilerin kalasla dövüldüğü günler... (Sonradan orada görevli emniyet şefine hak ettiği karşılık MAZLUMDER üyesi Av. Salih Döğücü ve açtığı tazminat davasıyla verilecekti...) MAZLUMDER, elleri kelepçelenen orta okul öğrencilerinin peşinde koşuşturan, koşuştururken bazen gözaltına alınan, yasadışı bir şekilde bürosu basılan avukat arkadaşlarla bir değişim temposunda çalıştığımız çatının adıydı...

Av. Şeyma Döğücü, Av. Gülden Sönmez, Av. Elif Koşaroğlu gibi kadın arkadaşlarımızın candan destekleriyle artık MAZLUMDER, dünün mazlum kadınlarının, aktif hak arayıcısı olduğu günlerini idrak ediyordu aynı zamanda...

Yeni nesil, kuşkusuz tüm bu birikimlerin, özelemlerin, arayışların, hataların ve sevapların üzerinden yükselirken, düne göre daha fazla imkanlara sahiptir. Her yeni dönem, bir önceki dönemin tecrübeleriyle daha profesyonel manada çalışmalara imza atacaktır.

MAZLUMDER, benim için gittiğim her Anadolu kentinde kapısını rahatlıkla çalacağım bir "ev"dir. Onu sözgelimi Uluslararası Af Örgütü'nden veya benzeri hak arama işlevi gören, adli muavenete bakan diğer kurumlardan ayıran "dostluk" algısı, bugünün genç kompetanları açısından ne yazık ki çok şey ifade etmeyebilir... Ama MAZLUMDER'in ilk kurulduğu günlerdeki "Darül Erkam" arayışını bilen birisi olarak, genç MAZLUMDER'e benim en kalbi teklifim, dayanışmanın söze değil öзде olması nasihatı ile ilgili kadim bilgidir... Kimlikçi sosyolojinin ve liberal hukuk terminolojisinin had safhada popüler olduğu şu dönemde, MAZLUMDER'in orijinindeki "İslamcı" kaygıyı, "Müslümana has onuru" sürekliliği güncel tutması temennisi ile...

NÛBİHAR

Süleyman ÇEVİK

Yazar

Kanunların izin verdiği ölçüde her şeyin şekil aldığı, aksine davrananların acımasızca cezalandırıldığı bir yerde İnsan Hakları mücadelesi yapmak gerçekten zordur. Diğer dinlerin mensupları şöyle dursun, Hanefi mezhebi dışındaki mezheplere bile tahammül etmeyen ve Türk ırkını her şeyin merkezine alıp devleti mukaddes gören bir anlayışla hesaplaşmak öyle kolay bir iş değildir.

1990'lı yıllardan günümüze kadar mazlumlara sahip çıkma şiarıyla yola çıkan MAZLUMDER çeşitli sebeplerden dolayı belki bu mücadeleyi hakkıyla yapmamış veya yapamamış olabilir ancak bu yolda bir çığır açtığını, tabuları yıktığını kimse inkar edemez.

İlk defa Müslümanlar MAZLUMDER sayesinde Türkiye'nin en temel sorunlarından olan Kürt sorununu konuşmaya başlamışlardır. İslami kesimin senelerce duyarsız kaldığı Kürt meselesiyle ilgili 1992 yılında bütün İslami kesimleri de içine katarak düzenlediği Kürt Forumu bugün de çeşitli vesilelerle gündeme gelmektedir.

Hâkim rejimin izin verdiği ölçüde temel sorunlarla hesaplaşan İslami çevrelerden birilerinin, alışılmışın dışında bir davranış göstermesi bana

göre çok anlamlı bir harekettir. Çünkü Türkiye'yi yönetenler çok kur-nazca bir siyasetle kendi Kemalizm gömleklerini herkese giydirmişler-dir. Bu sistem kendi giysisini farklı kesimlere giydirmiş, kendi Müslüma-nını, kendi Kürdünü, kendi Komünistini ve kendi Alevisini meydana ge-tirmiş ve onlara yeni bir istikamet verdirmiştir.

Rejimin sağdan-soldan ve İslami kesimlerden kendi kafasına uygun in-san tipini meydana getirdiği bir zamanda, MAZLUMDER'in kuruluşunu, çalışmalarını ve şimdye kadar yayınladığı raporları hâkim zihniyeti sor-gulayan ve reddeden bir evrensel duyarlılık işareti olarak görüyorum.

Yaşadığımız toplumda ne yazık ki herkes kendine yakın olan çevrelerin sorunlarıyla ilgilenmektedir. MAZLUMDER, bu anlayışı da reddederek "kim olursa olsun mazlumdan yana " şiarını edinmiş ve bu şiarını da ge-nelde lafta bırakmayarak pratikte de gösteren bir dernek olarak kendi-ni ispatlamıştır.

Türkiye'de bazı sorunlar birilerinin tekeline terk edilmiştir. Kürt soru-nu, işçilerin sorunları, Alevilerin ve azınlıkların sorunları hep birilerinin tekeline bırakılan sorunlar olarak durmuştur. Bu sorunlarla ilgilenme-si gereken Müslümanlar ise ne yazık ki şimdye kadar böylesi sorunları görmezden gelmişlerdir.

Müslüman kesimin içinden çıkan MAZLUMDER gibi bir sesin işi, hiç de kolay değildir. Türkiye'deki bütün çevreler bir şekilde milliyetçi söylem-lerle kendilerini ifade etmişler, bu söylemleriyle kadrolarını yetiştirmiş-lerdir. Meselelere Türkiye'nin içinden bakan ve resmi söylemin tersine birçok meseleye sırtını dönen bu dünyanın insanları, hiçbir zaman res-mi görüşten ayrı olarak bir bakış açısına sahip olamamıştır. İslami cemaat ve vakıflar senelerce bu milliyetçi söylemleri dillendirmişlerdir.

Son dönemde Kürtlere yönelik İslami cemaat ve vakıfların çalışmalara ve samimiyetleri sorgulanabilir ancak 1990'lı yıllarda "Kürtçü" diye damgalanan ancak yine de çok kısıtlı imkânlarla Kürt Meselesini sürekli gündeminde tutan bir dernek olarak MAZLUMDER'in samimiyeti sor-gulanamaz. Çünkü dar zamanlarda çalışarak samimiyetini ortaya koy-muştur.

Elbette birileri MAZLUMDER'in bazı yönlerini eksik veya yanlış bulabi-lirler. Ancak her şey kendi şartları içinde değerlendirilmeli; mevcut ko-şullarda herkes birtakım şeylerden etkilenebilir; MAZLUMDER de etki-

lenmiş olabilir. Ama ne olursa olsun MAZLUMDER'in Kürt meselesi ile ilgili İslami kesimin duyarsızlığını yıkması son derece önemlidir.

MAZLUMDER'in kurulduğu dönemde yayınlamaya başladığımız Nûbihar dergisinin tecrübesinden de anlıyorum ki hiçbir mesele Kürt meselesi kadar can yakmıyor.

Kürtlerin adı, dili, kültürü, tarihi kısaca her şeyi inkâr edilirken birkaç vicdanlı insan dışında kimsenin sesi çıkmamıştır. İşte MAZLUMDER çok sonraları da olsa çıkan bu vicdanlı sestir ve bu ses çok anlamlıdır.

YENİ BİR İNSAN HAKLARI KAVRAMSALLIĞINI İNŞA MECBURİYETİ VE MAZLUMDER

Ümit AKTAŞ

Yazar

Peygamberimiz bir hadisinde, “zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardımcı ol” demişti. Mazluma yapılacak yardım bellidir. Ama bir Müslüman, dahası bir insan zalime nasıl yardım edebilir ki? Onu da açıklar: “Onun da zulmüne engel ol, dahası zulüm yapmaktan vazgeçir.” Hz. Ali ise bir sözünde “zulmün iki tarafı vardır, birisi zalim, öteki ise mazlumdur” der. Bu da demek olur ki, zalimin zulümde ne kadar dahil varsa, mazlumun da o kadar dahil vardır; zira zulme rıza göstermektedir. Yine çağımızın bir bilgisi olan Malik bin Nebi de aynı yaklaşımı sömüren/sömürülen bağlamında tekrarlamıştır. Nasıl ki zulüm ilişkisi çoğunlukla karşılıklı bir uzlaşmaya, cebir ve rızaya dayanmaktaysa; sömürü olgusu da, sömürüye yatkın dahası uygun halkların varlığına bağlıdır çünkü.

Aslında tahakküm ve boyun eğme ilişkisi, yani iktidar, hayatın her yerine dağılmıştır; üstelik gündelik hayatlardaki mikro iktidarlardır çoğuncası sıradan insanların hayatları içerisinde karşılaştıkları sömürü ve zulümlerin mahreci. Ne ki bu iktidarlar da kendi meşruiyetlerini, temelde makro iktidara dayandırır. Çünkü toplumsal kurguyu belirleyen şey, özellikle siyasal iktidarların toplumsala yaydığı o büyüklü ve sado-mazoşist cebir ve rıza ilişkisidir.

Madunları da kendisine meftun eden bu cebir, işte Hz. Ali'nin sözündeki zalim+mazlum=zulüm formülünün esasını teşkil eder. Hem de bu formülün mazlum tarafıdır daha çok sorumlu ve sorunlu olan bileşen. Çünkü bir de kendisini acındırarak meşrulaştırır iktidarı ya da zulümü; onu taçlandırarak, onun karşısında ellerini ovuşturarak, ona boyun eğerek, onun emirlerini tanrısal bir ödev yerine koyarak, onu sorgulamayarak, dahası onu korumak için kendi canını bile seve seve feda ederek. Zaten Hz. Ali'nin Muaviye karşısında hilafeti kaybetmesinin sebebi de işte bu iktidar meftunları değil midir? Özgürlük korkusu olanlar, firavunseverler, paraya, güce ve iktidara tapanlar, adaletli ve özgür bir toplumu istemeyen, tersine ezilmek isteyenler, aşağılanmaktan hoşlananlar ve bunu sinelerine çekenler; mazlumlar yani!

O zaman mazlum kavramı üzerinde yeniden düşünmekte yarar yok mu? Ya da bir insan hakları kuruluşunun temel kurgusunu ve işlevini ismine yerleştirdiği bu kavram üzerine oturtması, toplumsallık kadar insan haklarına da eksik bir bakma biçimini vermez mi ele? Sorun formülasyonunun eksik kalan şu “zalime de yardımcı olma” tarafında değil elbet. Demem o ki gelin bu meseleyi her iki bileşenin de dışına çıkarak oradan itibaren yeniden düşünelim zulüm ve insan hakları mevzusunu. Daha olumlu, daha özgürlükçü, daha bütünlüklü bir söylem inşa edelim; “insan”ı yerinden eden ve bir insan olmasını engelleyen koşullar açısından irdeleyelim meseleyi. Öyle ki zalimi de mazlumu da tasfiye edecek, mazlum da olsa bahis konusu olan, bu taraflardan birini onurlandırmayacak ve ona hak etmediği bir itibarı vermeyecek bir bütünlüğe sahip olsun söylemimiz.

Mazluma yardım çünkü, bir başlangıç olarak doğru olsa bile, eksik kalmış bir başlangıçtır. Zalimin de zulüm ilişkisinden kurtarılması gereken bir bileşen olarak düşünülmemesinden öte, bu konuda kendi siyasal mücadele tarihimizi, özellikle bir insan hakları kavramına giriş açısından düşündüğümüzdedir bu eksiklik. Bu girişimin, başlangıcın nakısaları, mahcuplukları, olmazsa olmazları, kuşkuvarlı, vehimleri, boşvermişlikleri, dahası reddiyetçilikleri (Müslümanların insan hakları kavramına ihtiyacı yoktur, biz de zulüm olmaz ki hak da olsun, batlılıların bizler attığı bir yemdir bu vs.)'ni anımsamak şimdilerde acı acı gülümsetecektir belki de bizi. (Keşke bu tartışmaların bir dokümantasyonu olsaydı, farkına varılırdı belki o zaman her şeyin nasıl da hızla değiştiğinin.)

Evenselleştirilemeyen, tam aksine yerellikte ve tarihsellikte direnen bir din dili, paradigmatik bir bütünlük ve inşa güç ve niyetinden yoksun, salt uğradığı zulümlerin hesabını sormaya ve hatta hıncını almaya uyarlanmış, “insan hakları” derken bile “insan”dan sadece kendi cemaatsel öznelliğine aitliği anlayan tepkisel bir dil. Dolayısıyla asıl sorunlu olan, bu tip bir kuruluş için kollarını sıvayanların da kendilerini, en azından duygudaşlık açısından bile olsa, mazlumlar tarafında görmeleri; kendilerini mazlumların, ezilmişlerin dünyası ile özdeşleştirmeleridir. Öyle ki ezilmiş ya da mazlum olmanın da en azından zalim ya da ezen olmak kadar sorunlu olduğu üzerinde bir mülâhaza bile yürütülmüş değildi.

O günlere büyük ölçüde tanık olmuş biri olarak, zulme karşı durmak için bile olsa yapılan böylesi bir başlangıcın/girişin ne denli yadırgandığını da çok iyi bilmekteyim. Elbet bu yadırganma yukarıda bahsettiğim çekinceye dayanılarak yapılmakta değildi. Daha çok kendi kavramsal dünyamızın ve mahallemizin kapalılığından ve hatta darlığından dışarıya çıkmaya dair bir korku ve ürküye dayanmaktaydı bu çekince. Farklı kavramlar, farklı insanlar, düşman bir dünyanın karmaşası ve bu dünyadaki insanlarla uzlaşım sal ilişkilere girmenin korkularıyla daha çok bizi kaygılandıran. Elbet bunu kimi ideolojik mülâhazalara dayandırarak savunulabilir kılmaktaydık. Oysa asıl sorun bir kez içerisine yerleştığımız ve korkularımızın etkisiyle başımızı çıkarmaya çekindiğimiz o dışarıya kapalı dünyalardaki mevzilerimizi kaybetme endişesiydi. Korkularımızı ve komplekslerimizi maskeleyerek için ürettiğimiz, bir insana, kimlik ve aidiyetlerinin ötesinde bakma becerisi ve cesaretinden yoksun, daha sı buna gönül indirmeyen, bu tevazudan yoksun olan tekebbürümüzdü.

Bugün bile bu yadırganma üzerimizden atılmış değildir elbet. Ve elbet buradaki “biz”, “kendi”lik, ne yazık ki muhafazakâr bir ittifakı da kapsamakta ve dile getirmekte. Hatta iktidara yerleştikçe bu kesim, insan haklarını esas alan bir kuruluş artık bir yük haline gelmekte ve böylesi bir kuruluşun ne yapılacağı hiç bilinmemektedir. Çünkü muhafazakârlar için aslanan iktidar ve gelenektir. Aile ve cemaattir. İnsan sadece sıradan bir atomudur bu asıl korunması gereken moleküler yapıların içinde. Bu yapılara tâbi olan ve özsel bir kendiliğe sahipliği bile kuşkulu bir şey. Şayet bir insan hakları ya da zulüm sorunu var ise, bu da aslında bir iktidar kaybına işaret etmek için vardır. İktidara yerleştildikten sonra ise sorun artık bir “adalet”, değerlerin ve mülkiyetin bir yeniden dağıtımı, bir tür denge sorunudur; daha doğrusu bir zaptu rapt sorunu.

İşte tam da o zaman, yani şimdi, bu zulüm sorununu yeniden irdelemeli ve mazluma, iktidarın çeperlerinde kendisine bir yer tutma derdinde olan ve maduniyetinden zevk alan bu mazoşist varlığa acınası bakışlarla bakmaktan, dahası ona olumlu bir değer atfetmekten bir an önce vazgeçilmeli değil midir? Hayır! Belki de acınılsa bile bu, son derece safdil ve iyilikçi bir duyguyla değil, kendisine olan saygısını yitirmiş sefillere karşı yöneltilmiş şu yazıklanan, müteessif bir acıma duygusuyla olmalıdır. O zaman işte bize, ama gerçek anlamda bize, yani uyanmış ve aydınlanmış olan ergenlere düşen ise soruna gerçek yerinden, bir özgürleşme perspektifinden bakmanın kaçınılmazlığı noktasına geldiğimiz bir an önce fark edilmesi ve buna uygun bir perspektifin yeniden, hem de o eksik girişin restorasyonu olmaktan öte yeni bir perspektif olarak inşa edilmesi mecburiyettir.

Dolayısıyla sorunun özünde bir insani özgürleşme meselesinin olduğunu gören bir bilinçle, bu soruna öncelikle negatif bir özgürleşmeye özgü bir zulümden kurtuluş meselesi olarak bakmaya şartlanmış o dar bakıştan kurtularak bakmanın, bizi gerçekten bir kurtuluşa, yani kelimenin tam anlamıyla bir insan olmanın özgürlüğüne kavuşturacağı meselesi bulunmaktadır: Yeni bir bilinç ve yenilenmiş bir perspektif. Çünkü bizim geleneksel anlayışımıza ve klasik külliyatımızdaki tanımlara göre özgürlük salt biçimsel bir iradi sorundur. Yani insanın bir yapıp etme yeteneğinde ve gücünde olması meselesi. İnsanın Allah karşısında kesp eden bir taraf olması yani. Oysa günümüz açısından özgürlük, insanın kendisine yüklenilmiş tüm olumsuzlamalardan, yüklerden ve zincirlerden kurtulması ve kendi kaderine kendisinin karar ver-e-bil-mesi yanında ve bunlara ilaveten bir de yaratıcı olabilmesi ve bu yöndeki kapasitesini geliştirebilmiş olması anlamına da gelmektedir. Salt kendisine sunulanı bir kazanma azmi ve cesaretinden öte, kendi kaderi ve geleceğini de bizzat kendisinin belirlemesi ve seçmesindeki cesaret, birikim, yetenek ve azmin oluşturulması ve üstlenebilinmesidir. Yani insan budur ve bu olmalıdır. Salt bir belirlenmişliğin kabulünden öte, bir ne olunması gerekliliğinin, koşullara rağmen özgürce tartışılması, seçilmesi, üstlenilmesi ve üstesinden gelinmesidir.

Evet, bir insan hiçbir olumsuzluk tarafından kuşatılmış olmayabilir, madun, mahrum, mazlum ve mustazaf olmayabilir; ama bu insan dünya üzerinde, yaşadığı toplumda ne işe yaramaktadır, ne yapmaktadır, nasıl bir anlama ve amaca sahiptir, neyi üretmekte ve neyi yaratmaktadır,

potansiyelleri nedir ve bunları ne ölçüde etkinleştirmiştir, bu etkinleştirilmenin önündeki engeller nedir ve niçin kaldırılmamaktadır, bu konudaki sorumlu kişinin kendisi midir yoksa toplumsal ve çevresel koşullar mıdır? Bir insan özünde maddi ya da manevi olarak bir engelli midir yoksa çevresi tarafından engellenmiş, kötürümleştirilmiş midir? Hem bu çevre nasıl bir çevredir, kirli ya da kirletilmiş midir? İnsanı nasıl bir geleceğe sürüklemekte ya da zorlamaktadır? İnsan üzerindeki baskıları ve yaptırımları nedir ve insanı hangi açılardan zaafa sürüklemektedir? İnsanı olumsuzlamakta mı yoksa olumsuzlamakta mıdır? İnsanı iyiliğe mi yoksa kötülüğe mi teşvik etmektedir?

Çok mu cari dünyadan uzak bir bakış olur bu? Belki! Ama cari dünyadan kendisini kurtaramayan bir bakış açısı da, meseleye salt başörtüsü sorunu, Kürt sorunu ya da ne bileyim benzeri bir başka sorunun yerelliğine, tikelliğine ve rastlantısallığına angaje olmuş, bu tip bir sorunu ifade ve çözmekten, madunların dertleriyle dertlenmekten çok neredeyse o sorunun bir parçası, bir eki haline gelmiş ve hatta sırf bu nedenle oluşturulmuş bir örgüt mantığından MAZLUMDER’i kurtaramayacaktır. Çünkü MAZLUMDER kendisini bu tip sorunlarla o denli bütünleştirmiş ya da bu tip sorunlar MAZLUMDER’i o kadar kendisine bağlamıştır ki, artık bu tip sorunlar MAZLUMDER’le anılacağına, MAZLUMDER bu tip sorunlarla anılmaya başlamış ve neredeyse bu tip sorunların bir parçasına dönüşmüştür.

Bu elbet her şeyden önce bir epistemoloji sorunu olduğu kadar bir ontoloji sorunudur da. Bu biçimdeki bir söylemle gereksiz bir lafazanlık ve feylesofluk tasladığım düşünülmesin. Çünkü MAZLUMDER’in yapacağı en öncelikli şeylerden birisi de, kendisini hangi sorunsallar üzerinde inşa edeceği ve nerede varlık/vücut bulacağı yanında, kendisini hangi tür bir idea/ideal/ideoloji kavramsallığına yerleştirmesi gerektiği üzerinde bir zihin fırtınası estirmek ve bunu acilen sonuçlandırmaktır. Çünkü bu kafa bu gövdeye artık dar gelmekte; beri yandan bu gövde de bu kafayı artık taşıyamamaktadır. Yani behemehâl yeni bir başlama noktasına ihtiyacımız bulunmaktadır bizi bu paradokstan kurtaracak olan; yeni bir örgüte, yeni bir tanıma ve yeni bir zihniyete.

Öyle ise ne yapmalı? Bir kere MAZLUMDER’i “mazlum”der olmaktan kurtararak kelimenin tam anlamıyla bir insan hakları örgütü haline getirmeli. Yani öncelikle kendi tarihimiz ve kendi sosyopolitiğimiz bize

tahmil ettiği şu mazlumluk nosyonuna sığınarak tarihe ve topluma bu tip bir nazarla bakmanın darlığına dair o mazlumane bakıştan, mazluma pozitif bir değer atfeden bakış açısından kurtulmalıyız. İkincisi bu örgüt artık yerellikten kurtarılarak uluslararası bir örgüte dönüştürülmeli. Bunun içinse öncelikle ulusüstü bir bakışla hareket eden bir örgütün mantık ve donanımının sağlanması gerekmektedir. Çünkü artık günümüz Türkiye'sinde evrensel olmayan bir örgüt, yerel olma payesine bile ulaşamamaktadır. Uluslararası olmak, ulusal olmanın da bir şartı haline gelmiştir adeta. Üçüncü olarak da, günümüzde artık salt biçimsel anlamda hak arayan bir örgüt, bir insan hakları örgütü de olsa, inandırıcılığa ve desteğe kavuşamamakta, işlevselleşememekte ve çevresindeki mevzileri tahkim edememektedir.

Yani bu örgütün de salt bir insan hakları örgütü olmaktan öte bir yardım kuruluşu formuna doğru evrilmesi gerekmektedir. Çünkü insanlara somut yardımlar sunmaktan yoksun, sadece haklara işaret eden bir örgüt, biçimsel bir hukuk kuruluşu olmaktan öteye gidememektedir. Ve sanırım MAZLUMDER'in temel sorunlarından birisi de budur. Yani işlevselliğini salt biçimsel bir hakka ve hukuka işaretle sınırlandırmış olması. Oysa günümüz koşullarında hiçbir insan hakları örgütü, insanlara hukuk yanında maddi ve manevi bir destek ve yardım da ulaştırmaktan, kendisini bununla yükümlü kılmaktan imtina edemez. Kaldı ki bir kuruluşa verilen destekler de, sunulan bu somut yardımlar ölçüsünce güçlenmektedir. Mağdurlar ve madunların hak ve kurtuluşlarını, onların hukuksal savunusu ve manevi kurtuluşları yanında, içlerinde buldukları maddi sefaletten de kurtuluşlarına dair bir somut bütünlük içerisinde düşünmek çünkü -getireceği risklerle beraber-, bir insan hakları örgütü için artık kaçınılmaz bir önkoşuldur.

MAZLUMDER'İN FİKİR BABASI

MEHMET PAMAK

Yıldız RAMAZANOĞLU

Yazar

1987'den başlayan yıllardı. 80'de büyük bir ihtilal yaşanmış, sayısız insan mağdur olmuş, ateş çemberinden geçmiş, sağ sol demeden herkesi kontrol altında tutmak isteyen sistem, eşitsizlik olmasın diye "bir sağdan bir soldan" gencecik delikanlıları darağacına yollamıştı. Ortalığı derin bir sessizliğin ve "ne iyi, sokaklarda akan kan bir anda durdu" sevincinin kapladığını yaşayanlar bilir. Aslında Mamak Cezaevi'nden, Diyarbakır'dan, Ziverbey işkence hanesinden yükselen sesleri duymayalım diye her türlü önlem alınmıştı. Eşim Burhan Kavuncu Mamak cezaevinden çikalı iki yıl olmuştu.

Birçok Müslümanın cezaevinde olduğu ve ailelerinin karşılaştığı zorluklar yüzünden Mehmet Pamak ağabeyimize başvurduğu zamanlar. Bürokrasideki aksaklıklar, tahliyeler, sürgünler, idari sorumsuzluklar, ailelerin acıları... Çevresini kullanarak ya da bildiği insanları devreye sokarak yardım etmesi için kendisine gidildiğinde canla başla uğraşır.

Bir ev toplantımızda bu böyle yürümez, insanlara tek başına gidince yeterince ilgilenmiyorlar, arkamızda kurumsal bir kimlik ve dayanışma kuvveti olması lazım demişti. Böyle bireysel başvurularla netice almak zordu, kurumsal bir dayanak için ciddiyetini ortaya koyabilirdi.

Bu fikirlerin ve bir insan hakları derneğinin kurulması gereğinin birçok İslamcı guruba iletildiğini hatırlıyorum. O dönem bazı kardeşlerimiz sistem içinde parti kurup politika yapmaya ne kadar karşılarsa, sistemin kuralları içinde iş görecektir bir dernek yapılanmasına da o kadar karşı dururlardı. Partileri, dernekleri din dışı addeden insanlar azımsanmayacak sayıda idi. Gerçi şimdi büyük bir kısmı Ak Parti etrafında toplanmış durumda, hatta BDP milletvekillerinin meclise gelip yemin etmesinden kıvanç duydu kimileri. Hatta orada üzerine yemin edilen şeyleri sorgulamaktan vazgeçmekle kalmayıp, Kürtleri de sistemin içine alma görevini üstlenmeye kalkışıyoruz. Bunu eski radikallerin yapması son derece dikkate şayan.

Yine de Mehmet Pamak etrafında toplanan, dernek kurulduğu takdirde daha güçlü olacağımıza inanan insanlar bir deklarasyonla Ankara'da 1990'da MAZLUMDER'i kurdular. İstanbul'da bir şube açılması için epeyce uğraşanlar arasındaydım ve Ayşe Böhürler, Hatice Öncül, Sabiha Ünlü, Nezihe Ay gibi nice arkadaşlarımız emek verdiler çalışmalara, hem de kimileri kucaklarında bebekleriyle.

Daha sonra 1991'de Turgut Özal fiili af çıkardı ve terörle mücadele kanununda değişiklikler oldu. Müebbetle mahkûm olanların cezası sekiz yıla, idam cezaları on yıla indi ve çoğu tahliye olup hürriyetine kavuştu böylelikle. Fakat az sayıda da olsa bazı ülkücüler devlete karşı suç işlemedikleri! savunusu yüzünden şahsa karşı suç işlemiş olarak değerlendirilmişler, devleti her koşulda kayırayım derken yararlanamamışlardı bu indirimlerden. Her halükarda onlar için de mücadele etmek gerekliydi.

Aslında af solcuların hemen hiç yararlanamayacağı bir şekilde ayarlanmıştı hatırladığım kadarıyla. Çoğu solcu genç yararlanamıyor ve tahliye olamıyorlardı. Onların da seveni, bekleyeni, umutla başvuracak yer arayanları vardı. Mehmet Pamak solculara uygulanan bu haksızlığın giderilmesi için bir bildiri hazırladı, imza toplamak ve gerekli mercilere başvurmak için bir çağrı metniydi bu. O metni bulmak lazım çok önemli bence. Başkasının acısına bakmak, ülkücülerin de dindarlaşmasının ve İslami bir hareketin içinden dışlaşan adalet ve hakkaniyet duygusunun sonucuydu. Bu meselenin de tartışıldığını hatırlıyorum. MAZLUMDER her zaman verimli tartışmaların zemini oldu zaten. Çarpışılarak çok şey öğrenildi. Pamak, Burhan Kavuncu'yu görevlendirmiş ve Kadıköy'deki

sol kitapevlerinde imza toplamasını istemişti. O zaman bunun soğuk karşılandığını, kitapevlerindeki yönetici ve gelen gidenlerin “siz kimsiniz ki bizim hakkımızı savunacaksınız” halet-i ruhiyesine büründüklerini soğuk davrandıklarını anlatmıştı Kavuncu. İmza vermemişlerdi sonuç olarak.

MAZLUMDER cezaevlerindeki İslamcıların sorunlarından yola çıkmıştı. Ama başkalarının da yardımına koşmaya en azından dertlerine ortak olmaya başlamıştı. Ailelere yardım edildi hukuki destek sağlandı. Zamanla herkesin başvurabileceği geniş bir yüreğe dönüştü kurum. Gönüllüleri hiç eksik olmadı, herkes bir şekilde burada çalışmaktan dernekle birlikte anılmaktan onur duydu.

Sonrasında başka insanların sorunlarına sahip çıkarken İslami bir kimliği olmalı mı, nötr bir duruş mu sergilemeli, Kürt meselesine nasıl yaklaşılacak gibi birçok tartışma yaşandı. Kürt Sempozyumları oluşturmada, işgallere karşı durmada, bütün dünyaya söyleyecek sözü savunacak ilkelere olan bir kurum olarak tebarüz etmede başarıları giderek yükseldi. Yüzlerce insanın derdine hakikatine eğildi, teorik derslerle sayısız faaliyetle bir okula dönüştü. 2000 yılında kendi imkânlarıyla NewYork’a BM’in beş yılda bir düzenlediği Dünya Kadın Konferansını izlemeye giderken MAZLUMDER adına yola çıkmıştım kurumu dünyada da tanıtmaya adına. Dualarımız emeği geçen herkese, şimdiki yöneticilere ve gelecekte güç katacaklara. Bir kanadımız kırık olurdu MAZLUMDER olmasaydı.

MAZLUMDER: MAZLUMLARIN YANINDA BİR SAÇAK

Yılmaz ODABAŞI
Şair/Yazar

MAZLUMDER, önceleri İHD Diyarbakır Şubesi'nin kurucularından biri olarak da benim mesafeli baktığım, nesnellüğünden kuşkuda olduğum bir saçaktı. Böyle bakabildiğimi öncelikle vurgulamayı vicdani bir sorumluluk sayıyorum.

Düşünce suçları kapsamında yazdıklarım, söylediklerim için 1990'lı yıllarda yargılanırken, mahkum olup hapishanelere düşerken, MAZLUMDER'in sağcı-solcu ayrımı yapmadan, ifade hakkının arkasında bir kurum olduğunu ilk kez o yıllar fark ettim.

Öyle ki, o dönem üyesi olduğum bazı Kemalist yazar örgütleri, örneğin, bir yazımda "Kürt Halkı" diye yazdığım için mahkum olmama kayıtsız kalırken, dönemin Orhan Karadeniz başkanlığındaki DGM heyetlerine: "Sizinle aynı ülkede ve aynı çağda yaşamaktan utanç duyuyorum!" dediğim için "mahkeme asayişini bozmak"tan, "heyete hakaret"ten mahkum olup cezaevlerine, tek kişilik hücrelere konulurken, yüzümü başka tarafa çevirmiş bir vefa, bir duyarlık beklerken, ummadığım biçimde MAZLUMDER'in bültenlerinde, yıllıklarında ve düşünce-ifade hakkı adına yaptıkları açıklamalarda adıma rastlıyordum.

Sadece şahsıma gösterilen vefa ve duyarlılıkla MAZLUMDER'i açıklamak, tek ve doğru kriter olmayacaktır. 2000 yılından itibaren artık başta internet olmak üzere düzenli olarak izlediğim MAZLUMDER'in, başı belada bir ülke için başı belaya giren herkesin yanında olduğuna dair somut gözlemlerim oldu. İnsan haklarını, bir ideolojiye, bir kulvara hapsedmediğine, bu hakkın sadece belirli bir camia veya oluşum için değil, bütün toplum için kutsiyet taşıyan bir hak olduğuna dair çalışmalarına vicdanı olan her insan gibi tanık oldum.

Kimi kurumlar, insan haklarını sadece devletin darb ettiği yerlerde ararken,-ki devlet kurumu yaşadığım ülkede sık sık darp edendi de- MAZLUMDER, genel anlamda, gerekirse devletin de, PKK'nin de insan haklarına yönelik her yaptırımını bir objektif uzaklıkla dile getirmekten imtina etmiyordu.

Kendi adıma demokratlığın tanımını, herkesin bizim gibi düşünmesini dayatmak olarak algılamadığım için, Türkiye'nin bütün mazlumlarına; bazen Kürt'lere, bazen türban taktığı için mağdur edilenlere, bazen de bir solcunun işkencede sakatlanmasına tereddütsüz gösterdiği nesnellikten dolayı kendimi 2000'li yıllardan itibaren manevi anlamda MAZLUMDER'li saydığımı, bu vesileyle bu kurumun 20. yılı için bakış açımı özetleyen bu yazıyı yazmayı da bir sorumluluk saydığımı eklemeliyim.

Herkes önce insan olduğu için, dünyaya geldiği için saygıdeğerdir. Herkes, bir ideoloje ait olmadan önce, bir inanca biat etmeden önce "insan"dır ve insan hakları, bize benzesin veya benzemesin, bizim gibi düşünsün düşünmesin herkes içindir.

78 kuşağına mensup, 12 Eylül'de Diyarbakır Askeri Cezaevi gibi pek çok barbarlığı bizzat yaşamış biri olarak Türkiye'de MAZLUMDER gibi kurumların her zaman olması gerektiğine inanıyorum.

Hep insandan yana aynı güzergahta olduğunu hep izleyeceğimizi umduğum, inandığım MAZLUMDER'in 20. yılını yürekten kutluyor, yönetici ve üyelerine ayrı ayrı saygı ve selamlarımı sunuyorum.